

vel ⁴⁸⁰ necessitatibus fratrum accommodata contulit, A cessavit a laude sanctæ Adalheidæ et omnipotentis et relata causa vel modo restitutæ rei, nunquam Dei ⁴⁹¹.

VARIE LECTIONES.

⁴⁸⁰ et 10. ⁴⁹¹ hic 8. desinit. Explicit vita sanctæ Adalheidæ imperatricis augustæ. 9. — In 9. et 10 hæc sequuntur : Hymnus ad vesperam.

Anni voluto tempore,
Festiva lux Adalheidæ
Nobis beatæ claruit,
Qua [quam 10] seculum jam respuit.
Apostolici dogmatis
Instructa didascalieis,
Sic utitur regalibus,
Ut nra non sit fascibus.
Fecit nos largissimas,
Donis repleus ecclesias;

Regni facultas maxima
Dispersa pavit agmina.
Martham sequi decreverat.
Opus manu compleverat (o. m. c. des. 10);
Amat Mariam pectore,
Secura Christum cernere.
Summo Tonanti gloria
Æterna sit per secula,
Qui nos sacris solenniis
Jungat polorum gaudiis. Amen.

Sequitur officium Missæ B. Adalheidis et in 10. etiam officia in vesperis, in nocturnis, etc.

S. ODILONIS SERMONES

(Biblioth. Cluniac., p. 371.)

SERMO PRIMUS.

DE NATIVITATE DOMINI SALVATORIS.

Dominicæ nativitatis sacratissimum diem celebrantes, oportet nos, dilectissimi fratres, ad illius divinam æternitatem et æternam divinitatem, et, ut ita dicam, ex Deo Patre inimitabilem et ineffabilem aciem mentis dirigere : in cujus temporali ortu, ea quæ in cælis sunt et quæ in terris necessario ac singulariter spirituali jubilatione constat exultare. Non immerito ea quæ in cælis et quæ in terris sunt in adventu Conditoris sui exultare diximus, quia duas ad intelligendum et laudandum se creaturas, angelicam videlicet et humanam, in primordio Deum fecisse cognoscimus. Eæ vero creaturæ auctori comparatæ, licet nihil sint, multo tamen præstantius et feliciter cæteris creaturis subsistent, quia ut Creatorem suum laudarent et cognoscerent, ab ipso specialiter meruerunt. Cætera vero mundi machina, non per se, sed per nos Deum laudat, dum ipsam considerantes, vel ejus pulchritudinem, vel Artificis miramur sapientiam. Et dum cuncta quæ creata sunt cernimus, in Creatoris admirationem sublevamur. Nos vero qui ad cognoscendum et collaudandum Deum, ipsius dono gratiæ, angelis socii effecti sumus, nato Domino Christo, et cum angelis, *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, cantemus et cum Propheta dicamus : *Venite, exultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro*. Ad contemplandum quippe Creatorem suum homo conditus fuerat, ut ejus semper speciem quærendo cerneret, et cernendo quæreret, atque in solemnitate illius amoris, sine defectu permaneret. Postquam enim humanæ naturæ conditio, suadente apostata angelo, in primo parente lucem invisibilium perdidit, et totam se in amorem visibilium fudit, tanto est ab interna speculatione cæcata, quanto foris deformiter sparsa ; et quæ futura erat, si servare voluisset præceptum

B Conditoris, carne spiritualis, deserendo Auctorem facta est mente carnalis. Unde fit ut nulla noverit nisi ea quæ corporis oculis, ut ita dixerim, palpando cognoscit, et ea sola cogitet quæ ad animum per imagines corporum trahit. In quibus, dum totam se dilatata mens prospicit, ab internæ intelligentiæ subtilitate grossescit. Et quia jam erigere ad summa se non valet, cælesti pulchritudine perditâ, in his deformiter libenter jacet.

Sed Deus omnipotens, qui hominem ad imaginem suam condidit, noluit illum in sua deformitate æternaliter perire, misit Filium suum, qui etiam apparuit inter homines speciosus forma præ filiis hominum, ut hominem quem potestate suæ divinitatis mirabiliter formaverat humanitatis suæ præsentia misericorditer reformaret, et de informi forma formosam in formam transformaret. Suscepit Dominus formam servi, ut reconciliaret nos Deo Patri. In nostra carne visibilis voluit apparere, ut ad amorem invisibilium ipso duce possemus redire. O magnæ pietatis indicium ! o ineffabile divinæ misericordiæ sacramentum ! Omnipotens Deus hominem decrevit redimere, et redimendo homini etiam corporaliter ostendit, et ipse, ut ita dixerim, fugitivi sui vestigia subsequens, ad redimendum quem amiserat hominem locus venit. Si enim appellari locus nequaquam Conditor posset, Deum laudans nequaquam Psalmista dixisset : *Filii servorum tuorum habitabunt ibi*. Ibi enim non dicimus, nisi cum specialiter locum designamus. Conditor etenim noster, cum sit omnium rerum locus, sed illocalis, veniens in mundum, non habuit proprium locum in terra, sicut ipse dixit : *Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*. Et secundum Lucam evangelistam, *positus est in præsepio*, quia non erat integerrimæ genitrici ejus locus in diversorio. Quis vidit unquam tale ? Quis audivit huic simile ? Tanta enim erat in assumpta humanitate humilitas, quanta in

divina majestate sublimitas. Quam sublimis in suis, quam humilis in nostris, in præsepe jacebat, in cælo residebat. Jacens in sinu matris, sedens in dextera Patris. Cum esset Dei Patris ante tempora unicus, factus est Virginis in tempore Filius. Non amittens quod erat, factus est quod non erat. Factus est particeps mortalitatis nostræ, ut nos vitæ suæ participes faceret. Hodie impletum est vaticinium illud Isaïæ prophetæ dicentis : *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet.* Item ipse aperitus : *Ecce virgo concipiet et pariet filium.* Item idem ipse propheta : *Parvulus natus est nobis, filius datus est nobis.* Nimis dulce quod natus est; nimium salubre quod datus est. Cum audis Christum tibi natum, gaude. Cum audis etiam tibi datum, multo magis lætare. Sed inter patrem et natum, et inter datorem et datum, secundum divinam naturam non contingat tibi ullam tibi credere differentiam. Unius enim substantiæ sunt secundum deitatis essentiam pater et natus, dator et datus. Tantus est ille qui datus est quantum est ille a quo datus est. Et qualis est ille qui genitus est, talis est ille a quo genitus est. Non præcessit tempore genitor; non est genitore genitus inferior. Eiusdemque naturæ, potentiæ et majestatis creditur et prædicatur Spiritus sanctus, quo superveniente suscepit Verbum Dei sanctissimæ et semper Virginis uterus, cujus singularem partum universus hodie recolit mundus. Tantæ enim rei tamque divinissimi mysterii et ineffabilis sacramenti gratia, non solum in terris exsultant justî; sed etiam summæ divinitatis in excelssis tripudiant ministri.

Nos ergo licet propriis excessibus gravati, præoccupemus faciem in confessione Domini, et in psalmis jubilemus ei. Assistamus ei humili devotione, ut ipse nobis adsit pia miseratione, ut fidenter dicamus. Adest utique nobis qui, ut dictum est, natus et datus est nobis. Aderit procul dubio nobis Dominus, idemque totus ubique secundum divinam naturam omnibus habetur in locis. Qui enim secundum incircumscriptam substantiam semper habet esse, non potest nobis famulantibus non adesse, sicut ipse discipulis suis dixit : *Ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Si omnibus diebus, fidelibus suis se promisit adfuturum, quanto magis die sui natalis nobis erit præsentior, si nostri famulamini servitus ei fuerit promptior! Qui per Salomonem loquitur : *Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam; Et iterum : Dominus possedit me initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio, ante sæcula, ordinata sum.* Et qui per Isaïam dicit : *Cælum et terram ego impleo;* mirabili suæ dispositionis mysterio natus hodie ponitur in præsepio. Quem Salomon ostendit ante sæcula æternaliter existisse. Isaïas affirmat nullo loco deesse. Ille qui semper est et ubique non potest nobis deesse. Audenter dixi : non potest. Potenter hoc non potest. Talis impotentia est omnipotentia. Ista impossibilitas est summa possibilitas. Quam sint vera et fide-

lia antiquorum vatum testimonia de æternitate Christi ejusque divina et incircumscripta præsentia, ductilis illa cœlestis magnivoce concrepat tuba, *Jesus Christus, inquit, heri et hodie, ipse et in sæcula.* Et in alio loco Davidico usus testimonio. *Tu autem, inquit, idem ipse es, et anni tui non deficient.* Et ipse Salvator in Evangelio ad Judæos. *Antequam Abraham fieret ego sum.* Sed quia ante Abraham, et ut verius dicam, ante omnem creaturam semper cum Deo Patre esse æternaliter habuit, de semine tamen Abrahæ nasci temporaliter voluit. Abrahæ namque a Deo Patre dictum est : *In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ.*

Hujuscemodi etiam promissionis insigne privilegium beatus David patriarcha promeruit, cui Deus Pater, incerta et occulta sapientiæ suæ manifestando, dixit : *De fructu ventris tui ponam super sedem meam.* Hoc ipsum Jeremias propheta asseruit ubi dicit : *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen justum.* Hujus enim nobilissimi germinis magnificentiam, et dulcissimi fructus sublimitatem et excellentiam, Isaïas propheta considerans, Spiritu sancto præventus prænuntiabat, dicens : *In die illa erit germen domus Domini in magnificentia et fructus terræ sublimis.* Hi vero duo, qui præ cæteris patribus de adventu Salvatoris promissionem apertissime acceperunt, in descriptione Dominicæ generationis, secundum evangelistam Matthæum, primum et principalem locum digne promeruerunt, cujus exordium tale est : *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.*

His sacris evangelistæ verbis conveniunt et prophetarum oracula et apostolica verba. Quod Mediator Dei et hominum ex semine Abrahæ secundum carnem natus sit, Isaïas propheta manifestissime commendare studuit, ex persona Dei Patris dicens : *Et sic, Israel, serve meus, Jacob quem elegi, semen Abraham amici mei, in quo apprehendi te.* Et egregius prædicator in Epistola ad Hebræos ita scribit, dicens : *Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.* Et quod de semine David natus sit, ipse doctor egregius ad Romanos scribens ita exorsus est, inquiens : *Paulus, servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem.* Et ad Timotheum scribens ait : *Memor esto Dominum Jesum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum.* Quisquis ignorantie tenebris liberatus et fidei lumine illustratus, in Evangelio Filium Dei filium David appellavit, non solum spirituale, sed etiam corporale lumen recipere meruit. Vult se Dominus Christus tali nomine vocari, quia scit non esse aliud nomen in quo possit mundus salvari. Nos ergo, dilectissimi fratres, ut ab ipso qui est Salvator mereamur salvari, dicamus omnes, dicamus singuli : Domine, filii David, miserere nostri. Amen.

SERMO II.

DE EPIPHANIA DOMINI.

O fraterna charitas et Deo grata societas, scire nos oportet quia præsentis diei festivitas, quæ de affectu Magorum devotionem jam declarabat gentilium, aliis est etiam decorata mysteriis, ac multiplicibus subnixa privilegiis, et ideo per totum orbem merito prædicatur celebris. Hodie namque ministerium virginæ partus, et gaudium Dominici natalis declaratur aperte, signo novi et perspicui sideris. Claritas enim Dei, quæ, sicut Evangelium loquitur, nato Christo pastores circumfulsit, de remotis terræ partibus ad præsepium illud hodie Magos adduxit, in quo Virgo puerpera Deum infantem posuit. Deus est qui tunc in homine nascebatur, homo est qui a Deo assumptus, hodie a Magis adoratur. Miraris forsitan dixisse me Deum in homine natum, vel hominem a Deo assumptum. Audi Apostolum dicentem, Vas electionis Deo plenum. *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* De hoc B. Augustinus ita sentit, et in suis litteris scriptum reliquit. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Deus occultus ex Deo Patre; homo manifestus ex homine virgine. Quem cognoverunt pastores, angelo docente, adoraverunt Magi, stella nova ducente. Quod pastores angelos vident, Bethleem adeunt, infantem, ut eis dictum fuerat, in præsepio positum et pannis involutum inveniunt; admonet ut illi qui pastores sunt spiritualium ovium, per cælestis vitæ contemplationem, semper Deo adhæreant, et de Pane illo qui in Bethleem natus est edant, et subditis ipsum panem vitæ ministrent. Quod Magi novum sidus cornentes ab oriente veniunt, Regem natum quærunt, quærendo cum Maria matre ejus inveniunt et aperlis thesauris suis munera offerunt, admonet ut fideles omnes per sanctæ conversationis exhibitionem et activæ vitæ sanctam operationem semper Deo placere studeant.

Succedunt, dilectissimi fratres, spiritualibus gaudiis spiritualia gaudia, sacris junguntur solemnibus sacra solemnibus. Inde cumulantur fidelibus, si bene considerant, virtutes et præmia. Doctissimus ille Gregorius, qui apud Græcos vocatur Theologus, sermonem faciens de hac solemnitate, ita inchoavit, dicens: *Jesus meus, et iterum mysterium.* Non ante multum temporis spatium celebravimus diem, in quo die homo factus exivit de virginali utero *tunquam sponsus procedens de thalamo suo.* Hodie illum celebramus diem in quo seipsum manifeste innotuit mundo. In illo die cantibus angelorum est acclamatus; in isto die Magorum muneribus est honoratus. Sicut in illo die ab angelis hominibus horæ voluntatis, teste Evangelio, est pax annuntiata, ita hodie, Davidico asserente oraculo, *lux orla est justis et rectis corde lætitia.* Si vero rectis corde et justis, pastoribus videlicet et Magis, Zachariæ et Elizabeth, Simeoni et Annæ, et multis aliis mundi salutem devote præstolantibus, adveniente Christo exorta est lux et lætitia; injustis et iniquis, Herodi scilicet, Scribis et Pharisæis ipsius crudelitate consentienti-

bus, advenit ingens mæror atque tristitia. Quale fuit gaudium, dilectissimi fratres, de adventu Christi justis, et exultatio, si vultis ad plenum scire, beati Lucæ evangelistæ fidelissima et sincera præmonstrabit descriptio. Qualis e diverso accidit injustis et iniquis ira et indignatio, hodierna sancti Evangelii sacra manifestat lectio. Quam timida fuit de rege nato Herodis iniqui et anhela suspicio, testatur ad Magos ipsius nefandi subdola et formidolosa locutio. Dicebat eis: *Ite et interrogate diligenter de puero, etc.* Promittit se Christum subdolos adorare, quem occulte moliebatur occidere, quærebat impius interficere, per quem omnis justus desiderat vivere et sine quo nemo potest subsistere. Multos interimendo perdidit, sed unum quem quærebat invenire non potuit, non intelligens, miser, contra se dictum: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Et beatus papa Gregorius adeo concionator festivus, in homilia præsentis diei, ad exprobrandam calliditatem Herodis suorumque similium, ita affatus est, dicens: *Qui Deum flete quærunt, invenire minime possunt. Quomodo ille illusus angelo monente, per aliam viam declarat Magorum reditus. Qualiter post illusionem iratus, parvulorum ac matrum manifestat luctus et gemitus. Quam tumide se extulit contra Dominum, declarat mors pretiosa sanctorum. Quantum sibi malus, quantum suis pessimus, sui suorumque, ut patrum dicta referam, infelicissimus demonstrat exitus. Testium Christi lætitiâ, et piorum innocentum exultationem et gaudium, Herodis etiam iniquorumque omnium pœnas et interitum Isaias propheta prævidens, brevi sententia comprehendit, dicens. *Addent mites in Domino lætitiâ, et pauperes homines in sancto Israel exsultabunt, quoniam defecit qui prævalebat. Confusus est illusor, et succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem.**

Quam felix vates qui prophetica auctoritate impios damnat, et divina promissione pios remunerat, et, ut ita dicam, utramque partem hominum bonorum et malorum condigno charactere notat. O propheta mirabilis, qui ut B. Hieronymus dicit, non tam propheta dicendus est quam evangelista, qui etiam omnia nostræ salutis mysteria ad liquidum pandit, alia adhuc futura vaticinando pronuntiat, alia quasi jam peracto evangelizando prædicat. Virginem parituram promittit, virgam de radice Jesse processuram introducit, parvulum nobis natum asserit, et filium nobis datum ostendit, et quod ipse sit Deus talia ei nomina inserendo perdocuit. *Et vocabitur, inquit, nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Quod super solium David sedeat, et regnum ipsius in iudicio et justitia, modo et in æternum confirmet et corroboret, aperta voce declarat. Hierusalem hortatur ut surgat, lumen suum jam sibi venisse denuntiat; jubet ut oculos levet et videat, omnes in fide congregatos sibi jam venisse congaudeat; processuras gentes in lumine suo, et reges in splendore or-

ius sui clara voce pronuntiat, quod hodie totus mundus impletum concelebrat. David nempe rex, ex quo, ut Cyprianus victoriosissimus dicit, secundum carnem Christi nativitas oritur, et qui tantam gratiam meruit, sicut B. Ambrosius scribit, ut ex ejus familia Virgo eligeretur, quæ nobis partu proprio Christum ederet; in psalmo qui recitatus est, sacratissimos Epiphaniarum dies devote celebrantibus favet, et quid unicuique festivitati prospiciat plenissime intonat. Dominicæ incarnationis mysteria enarrare cupiens, ita exorsus est inquit. *Descendet sicut pluvia in vellus*, etc. Prævidens quoque tempore nativitalis cum justitia pacem mundo venturam dicit: *Orietur in diebus ejus justitia, et abundantia pacis*. Sciebat enim quia per assumptam humanitatem decrevit Deus totum sibi subdere mundum, *et dominabitur a mari usque ad mare*, etc. Et quia non solum Judæi, sed etiam gentiles ad fidem vocandi erant, et nigredine peccatorum tecti, ad lucem veritatis convertendi, subdit, dicens: *Coram illo procident Æthiopes*. Sacramentum præsentis diei considerans voce clara pronuntiat dicens: *Reges Tharsis et insulæ mūdera offerent*, etc. Adhuc etiam magnitudinem potestatis ejus admirans, ait: *Et adorabunt eum omnes reges omnes gentes servient ei*.

In hujus enim pauperculæ nostræ declamationis exordio, præfati sumus hujus diei festum multis divinorum mysteriorum privilegiis consecratum, et ut verum esse sciat vestra fraternitas, multifarie catholicæ fidei commendat auctoritas. Hodie Christus mundo manifestus apparuit, hodie baptismatis sacramentum suscepit, et suscipiendo sua præsentia consecravit. Hodie, ut fides credentium credit; aquas ad nuptias in vinum convertit. Fit spiritualiter vinum ex aqua, quoniam cessante legis littera, fulget per Christum Evangelii gratia. Baptizatur Christus, renovatur mundus. Christus baptizatur, vetus homo exiit, novus homo induitur. Expellitur ille primus homo de terra terrenus; secundus induitur de cælo cælestis. Quando Christus baptizatus est, mysterium sacri baptismatis consecratum est præsentia totius Trinitatis, vox Patris intonuit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*; in specie columbæ Spiritus sanctus apparuit, et sicut solus filius a beato Joanne baptizari voluit. De hac vero sententiâ beatus Hilarius tam pulchre scribit quam sane sentit. Et licet **D** tota Trinitas incarnationem Verbi et mysterium baptismi operata sit, tamen solus filius baptizatus est a Joanne, sicut solus natus est de Virgine, et omnes assumptæ mortalitatis passionessine peccato transcurrit, et secundum divinitatis naturam semper impassibilis mansit.

Sed ut ad priora redeamus. Est hic dies, ut sæpe diximus, satis per se festivus, sed ideo nimis perspicuus, quoniam natali Dominico dignoscitur esse contiguus. Cum Deus in puero adoratur, virginei partus honor excolitur. Cum homini Deo munera deferuntur, divini puerperii dignitas adoratur. Dum

A Maria cum puero invenitur, vera Christi humanitas et Dei genitricis prædicatur integritas. Sic enim dicit evangelista: *Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum et, apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham*. Ea quæ Magi offerunt munera, secreta de Christo produnt sacramenta. Dantes aurum, regem prædicant, thus offerentes, Deum adorant; myrrham ostendentes, mortalem agnoscunt. Nos ergo ita credamus Christum assumpsisse mortalitatem nostram ut per ejus simplam mortem duplam nostram cognoscamus abolitam. Quomodo Christus mortalis apparuit, et mortis debitum solvit, habes scriptum in Isaia: *Sicut ovis ad occisionem ductus est*. Et sub persona Jeremiæ de ipso a Judæis dictum legimus: *Morte turpissima condemnemus eum*. De morte turpissima, id est de morte crucis, Apostolus: *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. Et in alio loco: *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur*; et: *Quod mortuus est peccato, mortuus est semel*; et: *Quia mortuus est propter delicta nostra*, Et B. Petrus de passione ejus dicit: *Christus passus est pro nobis; qui cum pateretur, non comminabatur*. Quomodo Christum regem esse credamus, divina auctoritate approbavimus. Ipse enim de se dicit in psalmo: *Ego autem constitutus sum rex ab eo*, id est a Deo Patre; et David patriarcha: *Deus, judicium tuum regi da*. Et quod sit Rex regnum, ipse dicit per Sapientiam: *Per me reges regnant, et principes legum jura decernunt* Et quod vere sit Christus Deus et Dominus, testatur per ipsum conditus totus undique mundus. Ipse enim dicit in Evangelio: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra*. Et Apostolus asserit ei a Deo Patre datum nomen quod est super omne nomen ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum. Et in alio loco Apostolus: *Quoniam per ipsum, et in ipso creata sunt omnia, et ipse ante omnes et omnia in ipso constant*. Et beatus evangelista: *Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil*. Si omnia per ipsum facta esse et in ipso constare noscuntur, consequens est ut adventum omnia cognovisse credantur.

Quid de rationabili creatura, angelica videlicet et humana dicam? Quæ quantum Creatori suo per cogitationem est vicinior, tantum de adventu ejus existit lætior. Et non solum illa quæ rationalis est, Deum in carne venisse cognovit, sed etiam irrationabilis quibusdam nutibus Auctorem suum ipsum esse declaravit, et ei servitutis obsequium quodammodo præbuit. Et, ut pauca de multis dicam, ut majorum tradit auctoritas, eo nascente, cælum novum sidus produxit. Pedibus ejus mare se calcabile præbuit, ventus, eos jubente, conticuit; eo moriente, terra contremuit. Sol radios lucis suæ retraxit, saxa et monumenta patuerunt, mortui surrexerunt, multi qui tenebantur captivi ab inferis liberi exierunt. De his Joannes satis convenienter Chrysostomus. Omne quod est necessario famulatur

ei a quo ut esset accepit originem. Idcirco, fratres, de divinitate Christi tanta diximus et adhuc dicere volumus ut, dum illum in præsepio positum, pannis involutum, humilem hominem inter omnia cernimus, Deum verum et Dominum super omnia esse non dubitemus. Illud vero singulare nomen deitatis quod est Deus, multoties in divinis litteris ad Patrem refertur, aliquoties ad Filium. Quoties ad Patrem referatur, nullo modo mens humana potest colligere, et quod aliquando ad Filium referatur, multis testimoniis edocemur. Unde est illud: *Deus, iudex justus*. Cum dicimus, *Deus, iudex justus*, de Filio dictum esse non dubitamus. Ipse enim dixit: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio*. Et in alio loco Psalmista, postquam dixit: *Domine, addidit: Deus salutis meæ*. Jesus *Salvator* sive *salutaris* interpretatur. Item Scriptura clamitat: *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus*. Quam frequenter Christus Jesus Dominus vocetur, omnis pagina divina testatur: *Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi*, et Psalmista: *Dominus illuminatio mea et salus mea*. Illuminatio nostra est quia sicut evangelista dixit: *Ipse illuminat omnem hominem vententem in hunc mundum*. Et sicut B. Petrus apostolus ait: *Ipse eduxit nos de tenebris in admirabile lumen suum*. Salus nos est Christus, sicut idem ipse pastor Ecclesiæ dicit, Isaïæ usus testimonio: *Cujus livore sanati sumus*. Et B. Petrus: *Domine, ad quem ibimus?* Et ipse in alio loco: *Domine, bonum est nos hic esse*. Et Thomas post resurrectionem ejus: *Dominus meus et Deus meus*. Sicut sæpius Christus Jesus Dominus simul et Deus vocitatur, ita aliquando rex et Deus, aliquando vero Dominus et rex appellatur. Rex et Deus, in quinto psalmo: *Rex meus et Deus meus*, Dominus et rex, sicut in vicesimo tertio: *Dominus virtutum ipse est rex gloriæ*.

His ergo et aliis, fratres dilectissimi, Scripturæ diviniæ testimoniis eruditi, si credimus Dominum nostrum Jesum Christum, mediatorem Dei et hominum, Dei que et hominis filium in nostra fuisse carne mortalem, et prædicamus illum Regem regum, et adoramus illum Deum deorum, et Dominum dominorum, recte credendo et bene operando, vitiorum errores declinando, per justitiæ vias incedendo, carnem nostram cum vitiis et concupiscentiis mortificando, visibilia contemnendo, invisibilia concupiscendo, cum illis tribus Magis tres supradictas species munerum, quotidie spiritualiter ad ejus portamus præsepium. Cui sit gloria et potestas, honor et imperium, cum Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

DE PURIFICATIONE SANCTÆ DEI GENITRICIS MARIE.

Omnipotentis Dei Patris omnipotens Sermo, a regalibus sedibus veniens, hominibus homo factus apparens, indutus amictu corporeo, Mosaicæ legis voluit adimplere decretum, ut antiquæ prævaricationis deleteret chirographum. Sicut enim octava die

sui ortus Dominus noster legaliter voluit a parentibus circumcidi, ita, quaterdeno numero dierum deducto, cum legalibus hostiis a matre Virgine voluit in templo præsentari. Circumcisio tunc temporis ab originali peccato circumcisio purgabat, et legalis oblatio pueris et matribus purificatione indigentibus et radice Adæ pollutis purificationem præstabat. Sed nihil horum noster parvulus, nec ejus sanctissima et mundissima genitrix indigebat. Vere non indigebat Dei Filius legali circumcisione, qui non erat carnali admistione concretus, sed adventu Spiritus sancti et Altissimi virtute, angelo nuntiante, in utero virginali conceptus. Ipse enim est lapis, quem Daniel vidit præcisum de monte sine manibus, Christus videlicet natus de Judæorum gente, nullo humano opere interveniente. Non indigebat etiam Dei genitrix purificatione carnali, quæ concepit non operatione virilii, sed virtute Altissimi, et illustratione Spiritus sancti. Sed ideo voluit se suamque genitricem decretis, legalibus subdere, ne videretur esse legis contemptor, qui erat utriusque Testamenti largitor et conditor. Urgebat enim legis jussio, ut parvulus octava die circumcideretur, et quadragesimo die, ut dictum est, in templo præsentaretur, et parentes ejus pro eo par turturum aut duos pullos columbarum offerrent, si agnum invenire non possent. In utroque vero animali, præfulgebat gratia salutaris mysterii. Turtur, ut illi volunt qui de naturis animalium disputant, castissimum est animal; columba mansuetissimum et patientissimum. Bene pro Christo turtur sive columba offertur, quia ipse est patientiæ et mansuetudinis auctor, ipse virginitatis custos et castitatis amator. Ipse ad nos veniens, ex Virgine verum corpus assumens, virginitatem in matre consecravit; pro nobis moriens patientiæ nobis exemplum reliquit.

Sistitur hodie, sicut Lucas refert, præsentia carnis puer Jesus Domino, qui nunquam per præsentiam divinitatis a paterno solio discessit. Dives in suo, pauper in nostro, recolitur hodie præsentatus in templo, quod olim sibi præparaverat Davidis prudentia et Salomnis industria. Jure ab illis domum sibi condere decrevit, de quorum stirpe matrem eligere voluit. Convenienter ditissimorum, sapientissimorum et fortissimorum omnium regum propagine generatur Dei genitrix et semper virgo, Maria, quia illum erat paritura, qui est Dei virtus, sicut apostolus Paulus intonat, et Dei sapientia, et ut ipse Paulus testatur: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi*. Erat enim eadem nostra puerpera, pauper terrena possessione, sed plena cœlesti benedictione. Erat progenita stemmate regali, sed pauper adeo stipendio temporali. Pauper rebus, referta divinis muneribus. In tantum pauper ut agnum, qui pro peccato offerebatur, non haberet; in tantum dives ut Agnum, peccata mundi tollentem, salva virginitate, generare posset. Una eademque res fuit, et quod de paupere matre, quod de desponsata Virgine Christus nasci voluit, ut videlicet Vir-

ginis partu divinitas quæ erat in homine, usque ad tempus præfinitum a Deo, diabolo et mundi principibus celaretur. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*; quod pernecessarium erat. Si Christus non crucifigeretur, homo non liberaretur. Ipse enim Dei Filius paulominus minoratus ab angelis, pro nobis etiam egenus factus est, ut nos sua paupertate ditaret. O beata paupertas, quæ nos divites reddidit! o felix inopia, quæ nos locupletes effecit! Quanta et qualis est ista paupertas quæ ab angelis nuntiatur, a pastoribus veneratur, a Magis officiosissime salutatur et adoratur, et cui omne genu flectitur! Quales et quantas divitias in illo puero grandævus ille Simeon justus et limoratus intuitu mentis agnovit, quem postquam videre meruit, nihil præter ipsum concupivit videre, nec etiam in hac vita desideravit vivere! Nisi cognosceret senex ille Simeon in Christo et per Christum posse consequi perpetuam vitam, non tam libenter eo cognito appeteret temporalem mortem. *Responsum acceperat, ut Lucas Evangelista testatur, a Spiritu sancto non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini.* Postquam Christum Domini secundum promissionem Spiritus sancti Simeon ille senex vidit, et salutare lumen mundo venisse cognovit, benedixit Deum et dixit: *Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum.*

Nos ergo, dilectissimi fratres, hujus sanctissimi senis Simeonis exemplum sequentes, Dominum Christum in mundum venisse credamus, ulnis sincerissimæ dilectionis adventus ejus memoriam fideliter amplectentes, ei utpote membra capili conjungamur, ita ut non ab eo separemur, usque dum eum in templo gloriæ suæ videre mereamur. Vitam quoque istam fallacem et caducam fugientes, ad illam quæ vera et permanens est, toto mentis desiderio tendamus, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui est, ut ipse dicit, via, veritas et vita: via, videlicet recte gradientium; veritas, veritatem amantium; vita, bene viventium. Qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IV.

DE INCARNATIONE DOMINICA.

Dominicæ incarnationis et nostræ reparationis, quod fides fidelium hodierna die recolit, sacramentum, licet granditate sui et excellentia humanum et angelicum excedat intellectum, tamen quidquid de eodem potuit vel debuit comprehendere et scire electorum devotio, totum per antiquos patres, Veteris videlicet Testamenti patriarchas et vates disposuit nuntiari, et per apostolos et evangelistas, idoneos novæ legis ministros, dignata est enarrare divinæ dignationis Majestas. Quanta enim et qualia præfulserunt in serie veteris Instrumenti testimonia, huic sacro mysterio adeo faventia et apertissime congruentia, non potest ad plenum colligere nostræ parvitas ignorantia. Quidquid vero Evangelia, apostolorum Epistolæ et Actus loquuntur, totum ad

homines Christum per Virginem venisse fatetur. Ex dielibus igitur majorum, catholicorum doctorum cognoscimus, utriusque Testamenti patres, licet essent locis et temporibus divisi, unanimiter tamen sensit de gloria adventus Domini. Et ut hoc sine dubio cognoscamus, beatus papa Gregorius, ad instar cælestis sideris, quod septem stellis non simul stantibus, sed simul micantibus, quas divina pagina Pleiades nominat, divinos auctores ad enarranda nostræ salutis mysteria, etsi discretos locis et temporibus, in una tamen fide et veritate refulsisse denuntiat.

Hos non solum stellas, sed etiam cælos, Davidici sermonis vocat auctoritas, dicens: *Cæli enarrant gloriam Dei.* Hi etenim cæli, hæ stellæ, cæteraque spiritualia et rationalia astra verbo lucentia, amore ardentia, non a se, sed ab auctore suo habuerunt ut sermone lucent, dilectione arderent, et ea quæ de ipso senserunt, Spiritu sancto docente, narrant. Quorum alii diffusius, alii compendiosius, alii apertius, alii obscurius de divinis sibi revelatis mysteriis locuti sunt. Ex quibus sicut inter veteres patres ad prænuntianda divina beneficia, insigne quoddam nobilissimum prophetarum privilegium obtinuit Isaias, ita ad enarranda incarnati Verbi et virginei partus, arcana mysteria, principalem locum obtinere promeruit Lucas. Hic vir divinissimus et, ut omnis ejus descriptio patefecit, omni sapientia et scientia eruditissimus, non in primis ad ea de quibus magis dicturus erat, et ad quæ ipsius tota tendebat devotio, ordinem narrationis incipere voluit, sed circumstantia miracula, generationem videlicet Domini præcursoris et ortum, vitam ejus mirabilem, conversationem sanctam, et inauditam a sæculis in victu et vestitu abstinentiam, et in omni genere perseverantem constantiam et constantem perseverantiam, et ad reprehendenda vitia robustissimam liberalitatem. Parentum etiam ejus nobilissimam et sine omni querela justitiam ad liquidum describere voluit. Postquam vero de his sufficienter dixisse se credidit, ad disserenda ea quæ in voto habebat, præeunte lumine cælestis gratiæ, se totum dedit, inquam: *Missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph de domo David, et nomen virginis, Maria.*

Audivimus, fratres, angelum a Deo Patre ad Virginem missum, audivimus Virginem novo salutationisamine salutatam, et in ipsa salutatione, ut Evangelium loquitur, fuisse turbatam. Audivimus Gabrielem archangelum verbis consolatoriis, ne timeret allocutum, eo quod invenisset gratiam apud Dominum, deinde generaturam et parituram asseruit filium, quem præcepit ut vocaret Jesum. Hunc esse magnum et filium Altissimi, sedem David, et domum Jacob, et regnum sempiternum sine fine secundum humanitatem adepturum prædixit. Quod semper secundum divinitatem cum Deo Patre et Spiritu sancto æternaliter, antequam mundus fieret, in æterna sua p

scientia habuit et disposuit. Post consolationis officiosissima et jucundissima famina, Virgo sanctissima interrogando et potius in cunctando cœpit inquirere quomodo fieri posset quod angelus insolitam et inauditam rem tanta auctoritate nuntiare præsumeret; hujus rei factum, quod natura non habuit, quod exemplo caruit, Spiritu sancto superveniente et virtute Altissimi obumbrante angelus fieri posse perdocuit. O inauditum et admirabile singularis humilitatis exemplum! Ea quæ se Dominum et Creatorem suum concepisse gaudebat et de se nasciturum non dubitabat, cum posset se cognoscere sine dispendio suæ sincerissimæ humilitatis omnium fidelium dominam, non distulit se vocare Domini sui ancillam, dicens: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.*

Videte, fratres, humilitatem Virginis Verbum Dei concipientis. Videte obedientiam Domini ad nos per Virginem venientis. Videte claritatem et dilectionem, circa humanum genus, Dei Patris angelum ad Virginem, nomine Mariam, mittentis. Hujus nobilissimi nominis prædulcis interpretatio claritudinem meritorum illius atque virtutum aperta ratione demonstrat. Interpretatur enim Maria *stella maris* sive *domina*. Merito vocatur Domina, quia Dominum totius creaturæ, salva perpetua sua virginitate, hodierna die concipere et certo tempore gignere meruit. Cui Deus Pater, ut David patriarcha testatur in psalmo, dicens: *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra, etc.* De quo idem Propheta: *Domini est terra et plenitudo ejus.* Item in eodem psalmo: *Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio.* Et ut illum fortem et potentem credamus, Gabriel archangelus qui *fortitudo Dei* dicitur, nasciturum de Virgine evangelizare debuit, quem ad debellandum perdilionis principem et mortis imperium destruendum, velut geminæ gigantem substantiæ omnipotens Pater unicum Filium suum transmisit. Consequens etenim est ut Dei genitrix et semper virgo Maria maris stella vocetur, quia sicut illi qui inter fluctus maris exercitatione navigii laborant, stellis sibi Deo auctore famulantibus, ad portum quietis venire desiderant; ita quisquis in hujus sæculi periculoso naufragio, fluctibus perniciosis irruentibus, sive de animæ, sive de corporis vita periclitatur, necesse est ad contemplationem istius stellæ aciem mentis dirigat, per cujus meritum et gratiam posse se ab omni periculo liberari non dubitat.

Stellæ enim, ut scitis, divino notu ordinantur quod in nocte luceant et solem diei præcedant. Et hæc nostra stella splendida et matutina, adhuc incumbens ignorantiae tenebris et jam jamque Deo propitio deficientibus, præparabatur, ut per illam ad nos procederet sol justitiæ Christus Deus noster, de quo scriptum est: *Ecce vir Oriens nomen ejus.* Hunc, Zacharia propheta testante, promittebat se Deus Pater missurum ad illuminationem fidelium, dicens: *Ecce ego mitto vobis Orientem*

servum meum. Quis audivit unquam tale? Aut quis vidit huic simile? Virgo, Dominum paritura, ancillam se Domini vocat; Deus Pater hominem nasciturum servum et Orientem appellat. In quantum homo, servus; in quantum Oriens, Filius coæternus, consubstantialis et unicus. De quo Malachias propheta: *Vobis timentibus Deum, orientur sol justitiæ.* Et Zacharias in Evangelio: *Visitavit nos Oriens ex alto.* Quanta qualisque stella Dei genitrix et semper virgo Maria exstitit! Ex qua illa claritas, illa lux illudque lumen, Verbum caro factum ad nos processit. Qui non solum, ut evangelista Joannes prædicat: *Omniem hominem venientem in mundum illuminat;* sed etiam stellas, lunam et solem et omnem creaturam quam condidit, regit, disponit et ordinat. Qui vivit et regnat cum Deo Patre et Spiritu sancto Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

DE RESURRECTIONE DOMINI.

Certissima fiducia est Christianorum divinitus promissa resurrectio mortuorum. Hanc enim veritas repromisit; Veritas autem mentiri non potest. Vera est igitur de resurrectione corporum promissio veritatis, quia Veritas quæ mentiri non novit, totum necesse est impleat quod promisit. Hanc autem resurrectionem corporum, ut futuram certissime noverimus, ipse Dominus nobis in suo corpore dignatus est demonstrare. Resurrexit Christus, ut resurrecturum se non dubitet Christianus. Quod enim præcessit in capite, sequitur in corpore. Nosse autem debemus, dilectissimi fratres, duas esse mortes et duas resurrectiones. Dicitur enim mors prima, dicitur et secunda. Porro primæ mortis duæ sunt partes: una qua peccatrix anima per culpam discedit a Creatore suo, altera qua, judicante Deo, excluditur per pœnam de corpore suo. Mors autem secunda ipsa est mors corporis et animæ punitio sempiterna. Per mortem ergo primam, anima boni et mali hominis ad tempus a suo corpore separatur. Per mortem vero secundam, anima solius mali hominis in æternum cum suo corpore cruciatur. Utraque ergo mors omnem hominem tenebat obstrictum, quia naturæ transgressio unumquemque peccati propagine tenebat obnoxium. Venit autem Dei Filius immortalis et justus, et ut moreretur pro nobis, carnem mortalem suscepit ex nobis. In qua carne, qui nullum potuit habere peccatum, sine reatu pertulit peccati supplicium. Secundam itaque primæ mortis partem, id est solius corporis mortem, Dei Filius pro nobis accepit, per quam a nobis et dominationem peccati, et pœnam æternæ punitionis absternit. Hoc ergo Christus nunc in mundo misericorditer operatur, his quos ad bene vivendum hortatur, donans fidem ut recte credant, tribuens charitatem ut bonis operibus libenter insistant. In proximissimo vero die, ad hoc eos corpore resuscitare dignabitur, ut eis æternam beatitudinem largiatur. Resuscitati ergo in anima per fidem, dilectissimi

fratres, cum iustitia vivamus, ut etiam corpore ad æternam lætitiã resurgamus. Sentiamus primæ resurrectionis munus quod nobis largitus est Christus, ut, cum resurrexerimus corpore mereamus cum ipso Salvatore sine fine regnare, quando absorbebitur mors in victoriam et dabitur fidelibus vera vita veraque lætitiã, cum idem omnipotens Deus pro meritis fidei, atque bonorum operum dabit suis fidelibus regna cælorum. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

DE EADEM RESURRECTIONE DOMINI.

Quamvis, fratres dilectissimi, ad hoc nostra esset intenta devotio, ut ex nostro ministerio procederet ad vos tenuis quidem vel exigua verbis simplicibus prolata declamatio, hujus tamen diei venerabile sacramentum, opportunum nobis et convenientius indicit silentium. Sed cum de tanta ac tali re loqui pertimescimus, data usum loquendi singularis jucunditas præsentis diei. Et quia id esse nostri iudicatur officii, licet minus simus idonei, tamen huic sacro conventui omnino apparere non debemus ingrati. Invitat nos ad loquendum vestræ charitatis affectus, ad credendum promptus, ad audiendum devotus, ad operandum strenuus. Excitant nos ad extollenda hujus excellentissimi festi sacrosancta mysteria, circa sepulcrum Domini, terribilia nimis angelorum obsequia. Admonent id ipsum sine defectu agere gestis suis et dictis ordinis utriusque sanctissimæ personæ. Invitant nos ad enarranda hujus diei magna sanctarum mulierum indefectiva studia. Sane dum Deum quærimus, ut nostrum desiderium nullus possit mundialis perturbare defectus; hortatur dignissimus discipulorum cursus, visu gratissimus, auditu dulcissimus, visu mirabilis, auditu delectabilis. Sic enim loquitur Evangelium: *Currebant duo simul, et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, et venit prior ad monumentum.* Quis non desideret Christum in dexteram Patris sedentem quærere, et ut quærendo possit invenire, spiritualiter currere, cum tantos apostolos ad sepulcrum ejus etiam gressu corporeo delectabiliter recoit cucurisse? Sed ut ipse nostrum desiderium adjuvet, unusquisque nostrum illud de Canticis canticorum, *trahere me post te, curremus*, desideranter proclamet, ut postea cum David et apostolo Paulo bene cucurrisse, legitime certasse, cursumque consummasse se gaudeat. Ad quem finem hujuscemodi cursu tendat, suprascripti versiculi lucide pars ultima notat. Postquam dixit: *Trahe me post te curremus*, addidit, *In odore unguentorum tuorum.* In odore unguentorum est currere. virtutum sancto nos relectos odore, semper ad auctorem nostrum gressu mentis incedere. Isto vero laudabili cursu currebant hæ devotissimæ mulieres, quæ, ut Evangelis narrant, a Galilæa Dominum secutæ fuerant et ad tempus usque passionis ejus, discipulis etiam discedentibus, ei fideliter adherabant. In odore unguentorum eas et spiritualiter, et secun-

Adum litteram cucurisse constat, quia, ut Dominici corporis ungerent membra, sicut Marcus testatur, emerunt aromata.

Quam pervigil fuit de Dominico corpore sanctarum mulierum ac sedula inquisitio, manifeste denuntiat, licet sera, certa tamen inventio. Si vero laudabilis est ab exordio suæ conversationis erga ipsum Dominum sincerissimæ charitatis affectus, multo laudabilior est circa sepulturam ejus piissimi obsequii famulatus. Legimus in Evangelio secundum Lucam, Dominum Christum in quoddam castellum ab illis officiosissime susceptum. Et ut sanctus Evangelista narrat, pro resuscitatione fratris sui, Lazari videlicet, fiducialiter invitatum. Inde ad crucem, verum usque ad tumulum illæ secutæ sunt, ut amorem, quem viventi exhibuerant, jam mortuo, si liceret, studio humanitatis impenderent. Si dignum admiratione ducimus quod sanctæ mulieres diligenti cura exsequias mortalitatis ejus celebrant, cujus doctrina de vitiis ad vitutes, de tenebris ad lucem reductæ fuerant, cujusque mirabili potentia fratrem suum Lazarum ex mortuo vivum se recepisse gaudebant, qui sermo, quæ facundia digne possit dicere quo vel quali quantoque affectu piissima ejusdem Dei et Domini genitrix, ut sanctus evangelista refert, ante crucem stabat, et piis oculis exspectans non pignoris mortem, sed mundi salutem? Non enim mens concipere, non spiritus ullus agnoscere potest quo amore, quo desiderio, huc illucque se vertens, Dominicæ passionis et resurrectionis loca circumiens, quem toto mentis ardore quærebat, videre desideraret. Sciebat illum non posse fieri legibus mortis obnoxium quem sanctus David prævidit inter mortuos liberum. Sciebat illum a morte nullo modo posse teneri, quem, nullo interveniente mortis contagio, salva sua virginitate pro restauratione mundi sciebat ex se ineffabiliter, et voluisse, et potuisse nasci. Quærebat filium cum cæteris in sepulcro, sed multum dispari voto, et, ut ita dicam, quantum ejus professio a cæterarum proposito, et quanto fecunda virginitas a continentia bono. Aliæ quærebant ut condirent defectum, illa credebat a Deo Patre jam de morte reductum.

Ideo, fratres, constantissimum circa sepulturam Dominicam discipulorum discipularumque Christi famulatum paucis recitare curavimus, ut exemplis eorum nosmetipsos ad enarranda pro modulo Dominicæ resurrectionis gaudia excitaremus. Valde enim indignum est, ut beatus Gregorius dicit, eo die laudes debitas taceat lingua carnis, quo videlicet die caro resurrexit Auctoris. Compellit nos etiam pro sui magnitudine aliquid dicere auctoris tanti gaudii præclara resurrectio et de antiquo hoste triumphalis congressio. Ex hujus congressionis nobili mirabilique victoria, atrium suum custodiens, fortis ille armatus, fortiore superveniente, fortiter est superatus; arma et spolia in quibus confidebat, amisit, quia inter ipsa initia mundi, et periit primus, et perdidit. Ille, angelica majestate subnixus, postqu

ad imaginem Dei factum conspexit, malivolo livore prorupit, non prius alterum deiciens quam ipse dejectus, captivus antequam capiens, perditus antequam perdens, et dum homini gratiam datæ immortalitatis eripit, ipse quoque id quod prius fuerat, amisit, et, dum vitam mordendo absorbere appetit, morsus suus more ei perpetua fuit, sicut per prophetiam Oscæ mortis destructor, vitæ largitor et fortis bellator dixit: *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam vos.* Et iterum: *Ero mors tua, o mors; morsus tuus, inferne.*

Cum ipso igitur mortis auctore hodie mors subacta detruditur, hodie per Christum vita mortalibus redditur. Servitus hodie dæmoniacæ pellitur, libertas Dominica hodie Christianis conceditur. Hodie namque divinæ propitiationis dignatio singulare remedium contulit mundo, cum homini perditio tonnebris mortis circumfuso, resurgente Christo, lux vera refulsit ab alto. Humani etenim generis massa, quæ in ipsa radice suæ originis lividi serpentis astutia et primi hominis culpa miserabiliter fuerat corrupta, secundi hominis gratia hodie mirabiliter et misericorditer est restaurata. Superbiendo dejectus hominem mortis auctor prostravit, humiliando se ipsum hominem hodie vitæ largitor crexit. Mortales nos fecit priorum parentum male suasa præsumptio, vitæ nos hodie reddidit dexteræ cælestis mutatio. Apostata vero angelus, ideo irremediabiliter periit, quia nullam in se peccandi materiam naturaliter habuit, sed propria sponte contra suum auctorem a seipso deceptas intumuit. Homini vero idcirco pietas divina condoluit quem non proprio tantum, quam

Et hæc est illa, quam supra diximus, dexteræ cælestis mutatio. Vere, inquam, dexteræ cælestis mutatio, quia inter culpam et gratiam diversus est ordo. Qui per naturam nos edidit, vitæ nos exules fecit. Qui per gratiam genuit, vitæ consortes effecit.

Audiamus quid primus homo, a paradiso ejectus, audivit: *Terra tua spinas et tribulos germinabit tibi.* Audiamus quid David patriarcha, dandam per Christum gratiam prævidens, dixit: *Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum.* Audiamus etiam quid Adam ille, mortalis effectus et auctori inobediens, audivit. Audiamus quid latro, in cruce pendens et vitam confitens, Christi pietate promeruit. Illi dictum est: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo;* isti dictum est: *Hodie mecum eris in paradiso.* Timeamus quod, exigente peccato, in primo parente commervimus: *Terra es et in terram ibis.* Diligamus quod, operante justitia, Deo Patri a capite nostro pro nobis dictum esse confidimus: *Pater, volo, ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum.* Et in alio loco: *Ubi ego sum, illic et minister meus erit.* Et illud apostolicum: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est eum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vitam vestram, tunc*

et vos apparebitis cum ipso in gloria. Illa videlicet gloria, de qua Propheta dicit in psalmo: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.* Et nos satiemur tot promissionum relecti dulcedine, qui quondam periclitabamur, tantarum minarum attriti formidine. Servilis absit timor, divinus adsit amor. Vetustæ servitutis recedat trepidatio, novæ libertatis accedat exultatio. Illa, inquam, exultatio, quam sæpeditus Propheta venturam sibi decantabat in psalmo: *Anima autem mea exsultabit in Domino, delectabitur super salutari suo.* Et quod specialiter ad spem Dominicæ nostræque resurrectionis pertineat, præcedens sententia et subsequens aperte demonstrat. Aliquo etenim hosti superior versus præcipitium optat quod ipse humano generi per mortem Christi parabat. Subsequens vero sententia humani corporis ossa ad laudem Dei introducit clamantia: *Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tui?* Ac si dicant: *Qui cum a morte surrexeris, spem nobis resurgendi donabis. Eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum simul ac pauperem a diripientibus eum.* Propter quorum gemitus et miseras, in alio psalmo resurrectorum te esse promittebas. Promisit Dominus et implevit. *Mortuus est et resurrexit. Mortuus est propter peccata nostra, resurrexit propter justificationem nostram.* Moriamur pro eo, ut resuscitemur ab eo. *Si compatimur, inquit Apostolus, et conregnabimus.*

Credamus Dominum Jesum a Deo Patre resuscitatum de sepulcro, et gratiam et salutem invenimus in auxilio opportuno, testante apostolo Paulo atque promittente. *Si confessus fueris et credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.* In quem, sicut pastor ille Ecclesiæ beatissimus Petrus dicit, *nunc quoque non videntes creditis, credentes autem exsultatis lætitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestræ, scientes quod non corruptilibus argento vel auro redempti estis de vana vestra conversatione, paternæ traditionis, sed pretios sanguine, quasi Agni incontaminati et immaculati, Christi, præcogniti quidem ante constitutionem mundi, manifestati autem novissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deum, qui suscitavit eum a mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra et spes esset in Domino.* Nos igitur, tanti auctoris eruditi sententia, credentes in Christum exsultemus inenarrabili lætitia. Sed in hac præcipue paschali solemnitate, in qua sicut apostolorum princeps dicit: *Redempti sumus de vana nostra conversatione incontaminati et immaculati Agni sacrosancto sanguine.* In hoc etiam oportet nos plurimum gaudere, quia solutum est hodie jugum captivitatis nostræ, contritus est hodie malleus universæ terræ. *Hæc est dies quam fecit Dominus exsultemus in ea et lætemur, quoniam laqueus contritus est et nos liberati sumus.* Et, secundum Zachariæ vaticinium, de lacu, in quo non erat aqua, in sanguine testamenti hodie educti sumus. Hoc ipsum præfigurabat Moyses aspergens taberna-

culum et omnia vasa ministerii sanguine dicens : *Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos Deus. Omnia pene in sanguine mundantur secundum legem, et dicit quod non fit remissio sine sanguinis effusione*, aperte demonstrans quia non fieret peccati abolitio, nisi intercederet Domini nostri Jesu passio. Et nisi esset ipse pro peccatis oblatio, per quem nobis datur omnium peccatorum remissio. O quale sacramentum, quo veniente cessat omne peccatum ! o quale sacrificium, quo redolente fugit omne delictum ! o qualis sacerdos, qui semelipsum obtulit, ut ingratos servos a perpetua morte, sua morte faceret liberos ! Factos etiam liberos fratres vocat et filios. Eia, fratres dilectissimi, studeamus toto mentis affectu esse pacifici, ut mereamur vocari et esse filii Dei. Faciamus, prout ipse donaverit, voluntatem Dei, ut potestate accepta possimus adoptivi fratres ejus fieri, qui secundum fidem et confessionem primi apostolorum, Petri, est naturalis et unicus Filius Dei vivi, cum quo vivit et regnat per infinita sæcula Deus, in unitate Spiritus sancti, qui nos perpetua pace custodiat suumque Pascha digna veneratione continue celebrare concedat. Amen.

SERMO VII.

DE EADEM RESURRECTIONE.

Hodie, dilectissimi fratres, Domino nostro Christo resurgente atque de subacto tenebrarum principe triumphum victoriæ referente, spes immortalitatis mundo reddita est, et quod a sæculis difficile incredulis ac perfidis impossibile videbatur, ope atque divina miseratione in plenam securitatem conversum est. In lætitiâ mentes redeant, quoniam tempestate exitialis pressuræ ac nube discussa cæcitatibus antiquæ, tranquillitas æternæ quietis et serenitas divini luminis effulserunt. Dandæ Deo laudes, et beneficia ejus ac munera iam grandia, ut grandiora esse non possint, cum gratiarum actione celebranda sunt. Nos etenim, fratres, qui Deum corde toto, et anima et virtute diligere debemus, necesse est benedictiones ejus et laudes semper et ubique cum gloria prædicemus. Sed nunc magis ac magis fieri convenit quia exoptatus votis omnium fidelium dies advenit, et post longæ noctis horribilem terræque caliginem Domini luce radiatus mundus eluxit. Hujus enim luminis, perpetuæ videlicet claritatis, adventum ipsiusque adventus sacrosancta mysteria, ab ipso mundi principio antiquorum Patrum actibus præsignata, ac multiplicibus vaticiniis perorata verisque attestationibus promissa eodemque lumine in homine apparente exhibita, sicut nos colimus et tenemus in re vera, ita et antiqui Patres colebant in spe certa. Ita enim in spe certa, ut etiam de his quæ credebant et prædicabant, quædam sicut erant ventura nuntiabant, quædam jam percepisse sibi que jam advenisse gaudebant. Nonne jam patriarcha David hujus diei lætitiâ præsentem se habere credebat qui dicebat : *Hæc est dies quam fecit Dominus, exultemus et lætemur in ea?*

Unde illi aderat in expectatione hujus diei tanta lætitiâ talisque exsultatio ? Sciebat enim se per hujus diei sacramentum, de valle lacrymarum et plañctu antiquæ plorationis transitorium ad æternæ beatitudinis gaudium. Sciebat præterea se sine dubio in spe resurrectionis Christi. conscisso diuturnæ pœnitudinis sacco, vestibus mortalitatis et corruptionis exui, quas primi parentes de pèllibus consuerant et foliis verecundiam suam texuerant, et stola immortalitatis et indumento lætitiæ et jucunditatis indui, quæ sibi eloquia divina promiserant. Dicebat etiam se post revelatam Dominicæ resurrectionis gloriam, et resurgente Christo nobis in sæculi fine promissa non posse ad ullam tristitiâ compungi, sed divinis cantibus et confessione cœlestibus plena laudibus Domino Deo suo æternaliter cum gloria famulari, et idcirco adjuncta personæ suæ omnium fidelium massa exultans, et cantans laudes, et gratias referendo Domino dicebat : *Convertisti plañctum meum in gaudium mihi, concidisti saccum meum, et circumdediti me lætitiâ. Ut cantet tibi gloria mea, et non compungar, Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.* Hoc igitur genus confessionis magis ad prædicandas pertinet misericordias Domini Salvatoris quam ad detegendas miseras hominis peccatoris, sicut idem Salvator in Evangelio ostendens dicit : *Confiteor tibi, Pater cœli et terræ*, id est, laudo et glorifico te. Et sanctus in Psalmis : *Confitemini Domino, quoniam bonus.* Hujus inæstimabilis bonitatis, Dominus Jesus Christus minister et testis, largitor et monstrator factus est. Minister nascendo, testis moriendo, largitor resurgendo, monstrator ascendendo. Est enim summi et æterni boni, quod idem ipse est, minister cum nascitur, testis dum patitur, largitor cum de morte reducitur, monstrator cum in dexteram Patris assumitur.

Hæc sunt quatuor specialia divini muneris beneficia, ex omnibus Dominicis beneficiis excepta, et per quatuor Evangeliorum libros, et quatuor evangelicos viros, per quatuor mundi spatia, fidelibus sunt reserata. Hæc cum fideliter credimus et firmiter retinemus, et digna pro posse veneratione recolimus, quoniam ex his maxime Domini bonitatem cognoscimus, consequens est ut, sicut Davidicus sermo nos admonet, faciamus : *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus.* Mundus sanguine Christi Deo Patri reconciliatus, Ecclesia videlicet catholica per totum mundum diffusa, in sæculum misericordiam ejus prædicat, dum ab hujus sæculi miseriis ejusdem misericordiam munere se posse liberari non dubitat. Domini misericordiam in æternum omnium plenitudo fidelium prædicat, dum per Christi resurrectionem, quam hodie singulari veneratione devotissime celebrat, ad gloriam venturæ resurrectionis et gaudium æternæ beatitudinis pervenire sine dubio sperat, et facie ad faciem gloriam videre sui Redemptoris ho-

dierna festivitate de morte resurgentis. Nos ergo confiteamur Domino quoniam bonus est, peccata nostra humiliter accusando, bonitatem illius sublimiter prædicando. Confiteamur quoniam misericors est, misericordias ejus sine fine laudando, ut in hoc sæculo sua nos bonitate custodiat, et in æternum sua misericordia simul et præsentia perfrui concedat, et præstet ut, sicut in carne, quam assumpsit ex Virgine matre, intuitu fidei cernimus resurgentem, ita in divinitate quam habet ex Deo Patre, facie ad faciem videamus regnantem, cum eodem Deo Patre et consubstantiali sibi et coæterno Spiritu sancto, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VIII.

DE ASCENSIONE DOMINI SALVATORIS.

Postquam Dominus et Salvator noster sacrosanctæ suæ passionis mortisque triumpho, abolito peccati chirographo, contrito mortis aculeo, dæmoniacæ crudelitatis destruxit tyrannidem, humanum genus, quod lenebatur morte captivum, solus inter mortuos liber morte subacta reddidit liberum. Corpus vero quod sine peccati discrimine ex Virgine sumpsit quodque pro nobis assumptæ mortalitatis, non necessitate, sed potestate legibus subdidit, ab inferis rediens, apostolorum conspectibus resurrectionis gloria clarificatum et, ut ita dicam, redivivum ostendit. Mulieri namque se devotissime requirenti, non absque admirabili ratione et rationabili admiratione primum apparere dignatus est. Decebat enim ut sexus, qui primum hominem, diabolo se fallente, fefellit ei que mortis suggessit interitum, prior hominibus vitæ renuntiaret remedium. Et ut ab excellentioribus argumentum assumam, consequens erat ut sexus, qui, Christo nascente sine peccati contagione, salvo suæ virginitatis perpetuæ signaculo exstitit præviis, resurgente Christo justificatus a peccatis perpetuæ salutis fieret nuntius. Apostolorum principi Petro Dominum apparuisse non est dubium, sed apostolica relatione et evangelica descriptione creditur esse certissimum. Voluit ei Dominus præ cæteris apostolis singulariter apparere, ne desperaret ex negatione. Noluit illum diu remanere suspectum, ne desperaret se posse percipere apostolici culminis privilegium. Idcirco illum Dominus cadere permisit, sicut festivus concionator Gregorius dixit, ut ex collato sibi munere disceret qualiter aliis misereri debuisset.

Discipulis vero duobus, discipulabusque duabus, ipso die quo surrexit a mortuis apparere voluit: Istis, festive salutando, *Avete*, dixit; illis secum gradientibus, et de se dubitantibus sacramenta divinarum Scripturarum aperuit, et in fractione panis se vere resurrexisse perdocuit. Deinde quoties tam sacratissimum et excellentissimum exigebat officium, generaliter discipulis suis apparuit eis que pacem, quam per angelos in mundum veniens ventura prædixit, per semetipsum jam venisse manifestavit, dicens: *Pax vobis*. Quibusdam vero disci-

pulis desedubitantibus, cicatrices vulnerum suorum ostendit, corpusque de morte resumptum palpabile præbuit et de cordibus eorum maculas dubietatis extersit. Septem quoque discipulis in piscatione frustra laborantibus Dominus apparere voluit, et quod erat eis difficile, ipse sua corporali præsentia et majestate divina fecit esse possibile, ita ut ad ejus nutum, designato numero caperent et multitudinem piscium. Quem numerum si videres arithmetica ratione dispositum, scires in eo non mediocriter refulsisse mysterium; quod si ad plenum scire te delectat, apud beatissimum Augustinum satis late patet. Ut enim in Christo Domino veritas patesceret resuscitati corporis, ac sine dubio gloria peractæ resurrectionis accedit ad cumulum veræ fidei ac sincerissimæ crudelitatis solemnitas dignissimæ resurrectionis. Assum enim pisces et favum mellis comedit, ut in asso pisce ostenderet se passum, et in favo mellis a Deo Patre vera fide resuscitatum. Nos enim, fratres charissimi, per amaritudinem acerbissimæ passionis, Dominum Jesum Christum pervenisse credimus ad gloriam resurrectionis. Hanc autem resurrectionem Domini corporis, ut futuram in nobis certissime noverimus, ipse in corpore suo dignatus est demonstrare. Resurrexit Christus, ut resurrecturum se non dubitet Christianus. Processu vero temporis, peracto mysterio suæ resurrectionis, Dominus Jesus Christus ad cælos ascendit, ut eo Christianus ascendere se posse confidat, ubi caput suum se præcessisse non dubitat.

Hujus etenim ascensionis Dominicæ nobilitatem et gloriam, Veteris Instrumenti multo ante multipliciter prænuntiavit auctoritas, et ipso ascendente exultans angelica declaravit sublimitas, evangelicæ etiam descriptionis atque apostolicæ prædicationis per totum orbem narravit satis aperte majestas. Apostolica vero prædicatione, ut dictum est, mysteria supradicta vehementer enarrat, cum beatus Petrus apostolus, omnium de quibus loquitur, idoneum testem se esse declarat, et apostolica libertate subnixus, ut propositum est, liberalissimo sermone pronuntiat, dicens: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Statim subintulit. Et his cum quibus tunc res ipsa gerebatur dixit: *Deus patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem vos interemistis suspendentes in ligno. Hunc Deus, Principem ac Salvatorem, exaltavit dextera sua, ad dandam poenitentiam Israel et remissionem peccatorum. Et nos sumus testes horum verborum et Spiritus sanctus, quem dedit Deus hominibus obedientibus sibi*. Et in alio loco idem pastor Ecclesiæ, Davidico fruitus [fretus] vaticinio, David igitur, inquit: *Propheta cum esset et sciret quia jurejurando jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus, providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. Hunc Jesum suscitavit Deus, cui omnes nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hoc donum quod vos*

videtis et auditis. Non enim David ascendit in cælos. Dicit autem ipse : Dicit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis. Paulus denique prædicator egregius, cum hoc nostræ salutis mysterium auditoribus suis commendare vellet, affectu optantis et voto orantis prudentissima et spiritali circumlocutione aggressus est eos, dicens : Deus Domini nostri Jesu Christi, Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ et revelationis in agnitione ejus, illuminans oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis, et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credidimus secundum operationem potentis virtutis ejus quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in caelestibus, supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed et in futuro. Et : Omnia subjecit sub pedibus ejus, et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam quæ est corpus ipsius. Et ut idem Apostolus ad Timotheum scribit : Columna et firmamentum veritatis. Et manifeste : Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est in gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptum est in gloria, sicut per Marcum et Lucam descriptio intonat evangelica. Lucas vero cum ad Theophilum scriberet, dicit se sermonem fecisse de omnibus quæ cepit Jesus facere et docere, usque in diem qua præcipiens apostolis per Spiritum sanctum quos elegit, assumptus est, Et Marcus in hodierna lectione, Dominus, inquit, C Jesus, postquam locutus est discipulis suis, assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei.

Quomodo vel qualiter præsentis solemnitatis gaudia, ascendente Domino, angelica declaravit sublimitas, non potest ore dicere, non corde concipere humana fragilitas. Sed tamen illud unum, ut Lucas narrat, testimonium admirabile atque jucundum, officiis ecclesiasticis adeo festive recitandum, huic declamatiunculæ dignum duximus inserendum. *Cumque intuerentur apostoli Dominum euntem in cælum, ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt : Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Ascendente Domino angeli apparuisse leguntur in vestibus albis, quia humanum genus, quod fuerat obtectum tenebris mortiferæ cæcitatibus, per gratiam Christi meruit percipere indumentum æternæ jucunditatis, et consortium angelicæ dignitatis. Instrumenti Veteris auctoritatem, ut proposuimus, multo anto multipliciter prænuntiasse manifestum est, illis videlicet qui Scripturam sanctam et studiose legunt et fideliter intelligunt. Quid per Enoch Scriptura divina clamat translatum, quid per Eliam igneo curru transvectum nisi Dominum Christum hodierna festivitate in dextera paternæ majestatis elevatum? Sicut ipse per Prophetam in psalmo dicit ad Patrem:*

A Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria assumpsisti me. Ecce illud Domini Salvatoris iter astriferum, sanctus in psalmo vocari voluit cursum. Quod David cursum vocat. Salomon in Canticis saltus appellat. Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Et ille : A summo cælo egressio ejus, et occursus ejus usque ad summum ejus. Hunc enim quem David currentem præcinuit, Salomon salientem prævidit. O prudentissimi vates, o tantæ prolis felicissimi parentes, cujus meruistis prophetica denuntiatione fieri parentes et testes! De vestra namque radice Isaias propheta virgam cum flore processuram prædixit. De quo ipse alias dicit : Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in verticem montium, et elevabitur super colles. Et in alio loco : Erit germen domus Domini in magnificentia, et fructus terræ sublimis. Quem, fratres, intelligere debemus per montem super verticem montium præparatum, nisi mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum omnium hominum naturam superantem et meritum? Quem per germen Domini magnificentum et gloriosum, et fructum terræ sublimem, nisi eundem Dei et hominis filium, hodierna die super cælos cælorum et dignitatem omnium angelorum in dextera Dei Patris assumptum? Ergo, dilectissimi fratres, omnium vitiorum phantasmata fugientes, cunctarum virtutum charismata diligentes, ipsum, de quo loquimur, toto cordis affectu quæramus, toto mentis ardore diligamus, passibus dilectionis et fidei sequamur, ut per ipsum cum ipso ad eum possimus pervenire, qui per ipsum corruptam generis humani naturam voluit reparare, et reparatam in ipso, hodierna festivitate ad se dignatus est revocare. Qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IX.

IN DIE PENTECOSTES.

Indicibilis et immensa præsentis diei majestas et gloria, verbo præsidente et linguis faventibus, vi propriæ potestatis exigit ut dicamus pro posse quantum divina miseratio miseris humanis consuluit. Scitis quoniam unumquodque negotium cum fuerit ad finem deductum, exercentes se quodammodo compellit in sese colligere simulque revolvere quid mæroris, quidve lætitiæ in ipso actionis itinere contigit evenisse. Hoc vero permaxime ut fiat, ipsa eademque res congruum foro didjudicat quatenus ereptus liberatori gratias referat, et largitori lætitiæ omnibus volis adhæreat, et cum Propheta clamet et dicat : *Mihi autem Deo adhærere bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Si nostræ mortalitatis defectus, et quotidiana delicta, et dubiæ vitæ præcipites cursus, sollicita consideratione ad mentem reducere commonemur, multo magis opera misericordiæ quæ circa nostram salutem salutis auctor exercuit, summa cum veneratione nos recolere convenit.

Videamus saltus quos pro nobis incarnata divini-

tas dedit, cogitemus quid Deus in homine gessit, quid homo a Deo assumptus temporalis apparens corporaliter pertulit. Quod enim omnia Dominici adventus mysteria Dei Patris sint voluntate peracta, nulli dubium quin firmissime teneat fides ecclesiastica. Quod et Spiritus sanctus Patri et Filio cœternus sit cooperator, et auctor ejusdem Filii Dei assumptæ humanitatis, tanti sacramenti exordium declarat. Christo namque misericorditer ad homines veniente, Spiritus sanctus in Virginem supervenit. Christo in Patris dextera magnifice residente, Spiritus sanctus super apostolos descendit, sicut universalis Ecclesia in eodem spiritu congregata summa cum veneratione hodie devotissimo recolit. Cum enim Dominus ac Redemptor noster crucis esset addictus supplicio, potatus aceto *consummatum est*, dixit. Quod duobus modis a nobis intelligi voluit, ac si diceret : *Consummatum est*, videlicet Vetus Testamentum, et initiatum est Novum. Sive, consummatum est adventus mei mysterium usque ad hanc quam pro vobis sustinco mortem. In passione siquidem Domini plurima pietatis ejus opera fuerunt consummata, nonnulla postmodum etiam consummanda, sicut post triduum præclara resurrectio : processu vero temporis mirabilis ascensio ; et in igneis linguis super apostolos hodierna die toto mundo spectabilis spiritalis infusio. Hodie namque Spiritus sancti super apostolos venientis, manifestissima contestatione, per divinitatis potestatem completam esse cognoscimus assumptæ humanitatis Christi dispensationem. Si enim, uti præfati sumus, uniuscujusque negotii causam necessario ad mentem reducimus, conferentes læta cum tristibus, exultantes nos incommodo evasisse, prospera adeptos fuisse, quid tam utile, quid tam consequens quam in hac die, in qua Christi corporalia finem suscipiunt, et in qua spiritalia charismata luce clara patescunt, omnia retro peracta, recapitulando quodammodo recitare pro modulo ? Non enim nos putamus vel dicimus idoneos tantæ rei ministros jactanter, sicut faciebat beatus Apostolus humiliter ac sapienter, sed ad confirmandam fidem nostram et ad excitandam devotionem vestram nostra parvitas dicere censuit quibus modis, ut supra dictum est, divina miseratio miseris humanis consuluit.

Natus est Christus ex incorrupta Virgine, ut humana corrupta nativitas in spiritali transferretur originem. Legalem voluit suscipere circumcisionem, ut ejusdem legis se demonstraret auctorem, et nos exemplo ejus spiritalibus gaudiis circumcisi, id est cœlestibus disciplinis eruditi, ad fabricam cœlestis ædificii inveniamur idonei. Deinde a magis adoratus, tres significativas suscepit species munerum, ut qui erat pro nobis mortalis effectus. Rex sæculorum crederetur et Dominus. Voluit etiam in templo præsentari, turturem et columbam pro se voluit offerri, dans nobis exemplum ut, cum ad altare accedimus, castitatis et innocentie cæterarumque virtutum

victimam immolemus. Duodennis in templo matre Virgine nesciente remansit, post paululum studio ferventi cursuque citato requiritur, et, ut Lucas refert, *in medio doctorum sedens*, non docens, sed discens et audiens invenitur. Interrogante autem matre, cur se ignorante remansit, in domo Patris sui esse se respondit. Hæc etenim puerilia gesta catholicæ fidei sunt firmitate subnixæ. Cum vero Jesus a matre requiritur, procul dubio verus homo cognoscitur. Dum esse se in domo Patris oportere testatur, a cunctis fidelibus verus unicus Dei Filius creditur. In medio doctorum sedens, audiens illos et interrogans, signat ut nullus nisi perfecta ætate prædicationis officium assumere præsumat.

Sciendum præterea quod de infantia Salvatoris non plus Ecclesiæ pietas approbat quam quod divinus sermo pronuntiat. Infirmities tamen assumptæ mortalitatis, sicut fides fidelium credit, absque ullo contagio peccati percucurrit, sed Deus occultus in homine semper impassibilis mansit, et licet Dei Filius nullam haberet mundandi vel purificandinecessitudinem, certo tamen die determinato tempore, trigesimo videlicet ætatis suæ anno, illud singulare ac singulariter salutare mysterium baptismatis suscepit, suscipiendo sanctificavit, sanctificando cunctis fidelibus ut per illud sanctificarentur, ac si cœleste donativum contradidit. Sed dum baptizandi possibilitatem ministris Ecclesiæ concessit, potestatem baptizandi quasi quoddam insigne sibi vindicans reservavit, sicut divina vox B. Joanni homini magni meriti nuntiavit, quando Christus ad illum gratia baptizandi venire non distulit. *Super quem videris*, inquit, *Spiritum descendantem et manentem super eum, ipse est qui baptizat*. Ipse etenim amicus Sponsi, fidelis humilisque Præcursor, quo inter natos mulierum, teste Veritate, non surrexit major ; baptizans et baptismum prædicans sicut sacer evangelicus sermo describit. Ait enim : *Ego quidem vos baptizo in aqua : qui autem post me venturus est, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni*.

Quomodo in Spiritu sancto et igni baptizat, hodierna festivitas satis aperte ac solemniter approbat. Beato Luca evangelista in Actibus apostolorum narrante, cognoscimus quia *apparuerunt apostolis dispersitæ lingue tanquam ignis, seditque supra angulos eorum Spiritus sanctus*. Idcirco, dilectissimi fratres, de sacramento baptismatis, hodie vel modicum dicere libuit, quoniam illud isto in tempore Christiana religio magis ac magis peragere consuevit. Baptizatur Christus, et non modo jam patriarcharum prodigiis, non prophetarum oraculis, sed voce Patris dilectus Filius approbatur : *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit*. De quo Psalmista : *Rex dilecti, dilecti*. Et de quo Salomon in Canticis : *Dilectus ex dilecto*. Deinde, sancto ducente Spiritu, desertum petiit, exempto [exacto] quadragesimali jejunio, ut pote verus homo esurit, diaboli tentamenta divina virtute superavit ; deinde angelico, ut verus Dei Filius, usus ministerio, post-

modum, ut Isaias propheta multo ante præcavit, **A** terram Zabulon et terram Nephtalim adiit; habitantibus in regione umbræ mortis et sedentibus in tenebris lumen veritatis ostendit, semetipsum videlicet qui dixit: *Ego sum lux mundi*, et de quo sanctus evangelista: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; vocalis discipulis, cælestis disciplinæ perfectionem tradidit eis, octo beatitudinum species disserendo, fontem se totius beatitudinis esse declaravit. Aperta pronuntiavit in quibus ædificaremur, obscura proposuit in quibus excitaremur. Quibusdam vero assumptæ carnis motibus, sed prorsus peccato carentibus hominis filium se esse demonstrans, insolitis miraculorum prodigiis divinitus adhibitis, Dei Filium se esse contestans, et sic humana divinis, divina humanis conjungendo, ex duabus substantiis in una **B** persona prædicatur Christus, Deus verus et homo,

Videamus quomodo divinitati famulabatur humanitas, vel quomodo humanitati favebat divinitas. Lazarum suscitans, quod est Dei; anicum flevit, quod est hominis, et sic de cæteris. Sed, ut de multis pauca referam. Infirmos curans, iugemuit; famelicos pascens, oculos ad cælum levavit; discipulos alloquens, in montem ascendit; languidos curans, in campestribus stetit, esuriens, superavit hostem; excitatus a somno, pontum jubet esse quietum; sitiens, Samaritanis propinavit salutem; cum capi voluit, inimicos retrorsum cadere fecit; moriens, mortem pertulit et in morte ejus omnis creatura congemuit. Morte etenim Christi tenebescunt lumina cæli, scinduntur velamina templi, Captivos reddidit inferus, rediviva cadavera tellus. In mortis discrimine hominem agnosce, in virtutis operatione Deum intellige. Cum enim a mortuis resurrexit, sæculo vilam reddidit, suis fidelibus spem resurgendi concessit. In divinitatis potentia clausis januis ad discipulos intravit, in resumpto corpore stigmata passionis palpabilia monstrat, ostendens quod in eandem carne sumus resurrecturi et ampliori gloria sine fine victuri. Et ut nemo diffideret de gloria resurrectionis, carnem quam Dei Filius ex nobis assumpsit, ad cælos ascendens collocavit in dextram Patris, ut eos nos ascensores credamus, quo caput nostrum nos præcessisse cognoscimus. Inde fidelibus hodie in spiritu sancto Dei dilectio mittitur, quæ per Apostolum **C** charitas nominatur. *Charitas*, inquit, *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Spiritus etenim sanctus, Patri et Filio coæternus et consubstantialis, non sicut minor et nolens transmittitur, sed sicut æqualis propria voluntate a Deo Patre et Filio, mittitur, quia, sicut Veritas dicit, *Spiritus ubi vult spirat*.

Obmutescant qui in divinitate Spiritum sanctum minorem esse somniant, et qui inter creaturas creatum esse connumerant. Non potest esse minor qui totius operis divini legitur et creditur esse cooperator. Nec inter creaturas potest connumerari qui

creator et renovator est totius machinæ mundi. Si creatorem et renovatorem Spiritum sanctum prædico, desideranter propheticis verbis consentio: *Emitte*, inquit, *Spiritum tuum et creabuntur, et renovabis faciem terræ*. Si cooperantem totius divini operis esse pronuntio, ab auctoritate divinæ Scripturæ non dissentio: Quando Deus per Verbum fabricam mundi condidit, Spiritus sanctus superaquas ferebatur, sicut divina pagina divinis lectoribus innotescit. Postquam priore gratia invidia diaboli primis hominibus adempta, pietas divina ad agnitionem sui hominem pereuntem revocare voluit, Spiritus sanctus patriarchas edocuit, prophetas implevit, Dei Filium Virginem parituram angelo nuntiante obumbravit, super eundem Christum baptizatum in specie columbæ visibilis apparuit, idem in igneis linguis super apostolos hodierna festivitate descendit; et quos puros homines invenit, Deos. imo et Dei filios per gratiam adoptionis effecit. Pulchre Spiritus sanctus Deus ac Dominus, creator ac renovator dicitur, quia quos in baptismo divina regeneratione recreat, remittendo peccata a contagio veteris hominis renovat, et in secundi hominis speciem renovando commutat.

De eodem spiritu per Psalmistam dicitur: *Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Et Salomon de eo: *Omnium artifex docuit me sapientia*. Quia sicut Apostolus dicit: *Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto*; et: *Nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Jesu*. O quantus est iste artifex, quam potens, quam efficax, qui sicut cum Patre et Filio omnia ex nihilo condidit, ita corrupta potuit reparare, cum voluit! In illis hominibus quas ad gloriam præsentis diei duo illi amplissimæ auctoritatis describunt Gregorii, quædam spiritus opera nitebantur principalia. Ideo principalia, quoniam a tantis auctoribus sunt festive prolata. Dicunt quoniam Spiritus sanctus David citharædum puerum, multiplici sua gratia præditum, provexit ad regni fastigium. Amos agrestem hominem vellicantem siccamina, mirabili potentia ditavit auctoritate prophetica. Petrum peritum piscium captione, pastorem fecit totius Ecclesiæ, Matthæum publicum exactorem evangelicum fecit esse scriptorem. Fecit ex Saulo Paulum, et ex lupo agnum, ex **D** persecutore doctorem. Fratres, quantum est hominem de Deo loqui? Quid plus dicam? Dicam tamen quod sentio. Quidquid est, quidquid fuit, quidquid unquam esse bene poterit, hujus artificia munere non carebit. Nam quidquid ordinem servat justitiæ, quidquid profectum præstat prudentiæ, quidquid virtuti cedit victoriam, quidquid honestam facit temperantiam, quidquid rectum in fide, in spe certum, in charitate perfectum, totum ab illo initium et augmentum percipit, qui præsentem diem adventus sui præsentia mirabiliter consecravit. Cujus nos gratia gratificati, lumine illustrati, consolatione consolati, diligamus Dominum nostrum Jesum Christi

stum sermones ejus servando, ut dignimereamur, fieri dilectione, adventu et hospicio Dei Patris et Filii, et ejusdem Spiritus paracliti, ita ut ad nos tota Trinitas veniat, et templum nos gloriæ suæ inhabitando perficiat Deus unus, vivus et verus, qui absque initio et sine fine per infinita sæcula sæculorum vivit et regnat. Amen.

SERMO X.

DE ADMIRABILI PRÆCURSORIS CHRISTI JOANNIS
BAPTISTÆ NATIVITATE.

Ortum Dominici Præcursoris celebrantes, fratres charissimi, oportet nos fideli devotione perpendere quantas ob ejus memoriam cum gratiarum actione laudes Deo debemus persolvere. Ad repellendas igitur et effugandas densissimas ac tetras mortis et ignorantiae tenebras, quas tenebrarum auctor mundo infuderat, venturum erat lumen illuminans omnem mundum. Idcirco consequens erat ut illud ineffabile et æternum temporalium et rationibilium numerositas præcederet lucernarum. Patres dico religionis antiquæ, quorum virtutibus, exemplis et dictis fideles populi illuminati et docti, discussa perpetuæ cæcitatæ caligine, cum illud superveniret, si non ex toto, vel ex parte possent agnoscere. Fuerunt itaque, ut diximus, lucernæ, non a se, nec aliunde, sed ab illo supremo lumine illuminante, cultores videlicet cælestium præceptorum, alii ante legem, alii sub lege, alii vero iudicium, regum et prophetarum temporibus, Dominicæ nativitatis passionis, resurrectionis et ascensionis mysteria præconantes, Post quos, Domini Præcursor, Joannes effulsit, qui omnium patriarcharum præconia et vaticinia prophetarum luce perspicua deduxit ad publicum. Hic enim vir sanctus non solum justus, sed etiam ex parentibus justis exortus. Justus in prædicatione, justus in omni conversatione, justus in passione. Cujus nativitatem, justitiam et sanctitatem, et omnes sacratissimos actus Gabriel nuntiavit archangelus, stylus ad plenum descripsit evangelicus. Dignum valde erat ut puer, tanta præditus dignitate, tali vocaretur nomine. Ut enim majorum nostrorum testatur auctoritas, sive prudentia, Joannes interpretatur *Dei gratia*, sive *in quo est gratia*. Quantæ sanctitatis, quantæque cælestis gratiæ Domini Præcursor ditatus est munere, humanæ scientiæ sermo non potest dicere. Et quia de eo humanæ scientiæ sermo dicere non valet, quod de eo et ad eum dictum est silere non debet. Quid prætatur homini tanto, cum de illo baptillus loquitur homo? Quid valet ad hæc insignitas hominis, quoniam de illo summa et ineffabilis loquitur Trinitas? Loquitur de eo Deus Pater in psalmo, loquitur idem in Evangelio. In psalmo: *Paravi lucernam Christo meo*. De quo sanctus evangelista: *Ille erat lucerna ardens et lucens*. In Evangelio. *Super quem videris Spiritum descendantem et manentem, ipse est qui baptizat*. Quædam vero testimonia, quæ Spiritus sanctus per Isaiam et Jeremiam in Domini Salvatoris persona specialiter

intonat, ad Præcursores ejus cæleste magisterium et sensus catholicus convenienter pertinere denuntiat. Multo etiam apertius ei Spiritus sanctus testimonium perhibuit, quo repletus ad adventum genitricis Domini clausus adhuc matris utero, ut Evangelium loquitur, non natura præstante, sed gratia annuente mirabiliter exsultavit. Ipse enim Dominus Christus, cui testimonium ille perhibuit, dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*; tempore suæ prædicationis, de illo dixit: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista, et quem inter natos mulierum majorem fuisse dixit, levitatis vitio et voluptate deliciarum carere innuit, prophetam et plusquam prophetam eum esse asseruit, et quem ipse potentia suæ divinitatis tantarum virtutum et gratiarum privilegiis dedicavit, ut mortalium omnium merita excederet, Angelum a Deo vocatum, et ad præparandum iter salutis ante se missum prophetæ Malachiæ oraculo referente, perdocuit. Si enim angelus Græce, Latine dicitur nuntius, merito B, Joannes appellatur angelus, qui nascendo de sterili matre, nuntiabat nasciturum de Virgine matre, prædicando nuntiabat prædicaturum, baptizando, baptizaturum, patiendū passurum, ejusque passione genus humanum redempturum. Qui vivit et regnat cum Deo Patre et spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

SERMO XI.

IN VIGILIA APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

In exordio vigiliarum apostolicæ solemnitatis illum puerum citharædum, David dico regem potentem et fortissimum Israeliticæ plebis ducem, qui tanta Dei gratia et providentia præditus est ut ex ejus propagine Virgo eligeretur, ex qua Dei Filius corpus nostræ redemptionis suscipere, istum tantum ac talem cantantem audistis, et cum eo lætis vocibus et piis affectibus cantastis: *Cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiant firmamentum*. Cælos audivimus, firmamentum vidimus. Cælos gloriam Dei enarrantes, firmamentum annuntians. Quæramus et videamus qui sunt isti cæli, et quomodo enarrant gloriam Dei, et quod est firmamentum, et qualiter opera Dei annuntiant. Non enim introduceret sermo propheticus gloriam Dei enarrantes cælos, nec opera Dei annuntians firmamentum, nisi spiritualiter vellet intelligi apostolos et apostolicos viros super fundamentum et firmamentum fidei immobiliter constitutos. Si vero propheticum sermonem ad litteram intelligere volumus, dicamus quia tunc cæli gloriam Dei enarrant quando solem et lunam et stellas, in sese compositas, miro ordine suis temporibus representant, et firmamentum opera Dei annuntiat, cum astra cæli in se et lucere et moveri præmonstrant. Non enim consequenter sic, sed magis intelligere spiritualiter debemus. Figuram vero magis cæli et firmamentum spiritualium doctorum possunt retinere quam gloriam Dei et opera manuum ejus ad liquidum demonstrare. Sunt enim hæc elementa muta

onabilia, sed cœlesti virtute et divina satisfactionabiliter et sapienter disposita. Et quia nuntiati psalmi sensus noster ad litteram, audit, dignosci non valet, necesse est Spiriti vivificat, ut spiritaliter intelligamus nos ter doceat. Apertissime enim patet spirituales sanctos fuisse et esse apostolos. Si enim licimus quos præstantissimos scimus, in doctores per diversa tempora contempororum, profecto isti sunt cœli cœlorum, istos doctores doctorum, principes populorum, filii rum, qui, ob meritum magnæ fidei Abrahamæ, patriarchæ, effecti sunt filii, de quibus in Spiritus sanctus Ecclesiæ loquitur dicens: *tribus suis nati sunt tibi filii; constitues eos super omnem terram.* Cum enim Petrum et cœlos dicimus, non ab illo excelso nomine apostolos excludimus. Omnes ergo apostoli cœli, per quos mundus agnovit doctrinæ fidei. Ergo Petrum et Paulum cœlos dicimus unumquemque illorum firmamentum fa-

um videamus qua auctoritate divinarum Litterarum appellantur cœli, qua assertionem Scripturarum dicantur; deinde quomodo vel per gloriam Dei enarrant, quam alte et prope opera Dei annuntiant. Non enim immerito dicuntur apostoli, Domino dicente per Isaiam: *mihi sedes est*, et iterum Scriptura: *Anima sedes est sapientiæ.* Et si anima justi sedes est sapientiæ, et cœlum sedes Dei est, anima Petri et Pauli sedes sunt Dei, et sedes sunt sapientiarum, ut ipse Paulus asserit Dominum Christum, salutem, Deique sapientiam esse, et si super omnia, et quietum et tremantem verba sua Dominum requiescere se promittit, procul dubio in istis sedibus suæ divinitatis constituit, in quibus sedens regnans mundum sibi sternit, et per eos fidelibus iter salutis ad [ad] viam veræ humilitatis aperit. Cognovimus, Scriptura testante, Petrum et Paulum spirituales esse cœlos; videamus illos cœlos Dei gloriam, non nostris, sed eorum ipsorum sacratissimis verbis. Nonne enarrabat Petrus in cœlo Dei, quando dicebat se speculatorem factum celestis ac divinæ magnitudinis, et accepisse a Domino Jesum a Deo Patre honorem et gloriam lapsa ad eum hujuscemodii magnifica gloria: *Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit; et vocem nos audivimus de cœlo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto.* Nonne firmamentum erat Petrus cum dicebat: *Obedire oportet Deo quam hominibus?* Cum enim deos alloqueretur in medio plebis in firmamento veræ fidei: *Viri fratres, vos scitis quod factum est vobis in universam Judæam, incipiens enim a Galilæa baptismum, quod prædicavit Joannes, et Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu et virtute. Qui pertransiit benefaciendo et liberando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus*

erat cum illo; et non est in alio aliquo salus, nec aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Paulus etiam nihilominus cœlum aut firmamentum fuisse et esse creditur, cum ab eo dictum fuisse legitur: *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Quoniam ex ipso, et per ipsum et in ipsum sunt omnia; ipsi honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.* Et in alio loco: *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.*

Si quis vult scire vera esse quæ breviter proposuimus, legat studiosius Actus apostolorum et Epistolas amborum, et cum eos invenerit diffusius, abundantius et manifestius gloriam Dei enarrantes, et opera manuum ejus annuntiantes, credat certissime eos firmamentum fuisse et cœlos. Non est Paulus inferior Petro, quamvis ille Ecclesiæ fundamentum. Nam et hic sapiens architectus, sciens vestigia credentium fundare populorum, nec Paulus, inquam, indignus apostolorum collegio. Cum primo quippe facile conferendus, et nulli secundus; nam qui se imparem nescit, Dei præveniente gratia fecit æqualem. Ambo a Christo vocati, ambo in Christo fideliter conversati, ambo a Christo gloriosissime coronati. Alter vocatus de littore, alter appellatus ab æthere. Ille de piscatione, iste de persecutione, et idcirco duplici sunt digni honore, quia simul laboraverunt in verbo et prædicatione. Cæterum fratres, domini seniores et patres, quorum prædicamus initium piæ conversionis, et fidei et sanctæ conversationis propectum, eorum libet et dicere admirabilem et prædicabilem exitum. Scimus etenim Romam, ut ipsa cum toto orbe sibi subdito gloriatur et prædicat, horum prædicatione edoctam, horum sanguine consecratam, horum meritis et præsentia de variis erroribus in unitatem fidei permutatam. Fuit in conflictu et congressione sanctorum fides firma, spes certa et victoriosissima charitas; fuit contra eos impia Neronis crudelitas, et Simonis Magi nefandissima falsitas; horum insecutione Petrus cruci affixus, Paulus capite plectus, alter passus cruce, alter truncatus ense. Idem sepulchri locus, par et sepulturæ locus. Meritis fuerunt æquales, et passione pares, cœlestis regni hæredes, et Christi cohæredes. Qui quos vocavit, ut alter istorum asserit, illos et justificavit, et quos justificavit, illos et magnificavit, et quos magnificavit, illos et glorificavit. Quorum justitiam incitantes, et magnitudinem laudando magnificantes, ad illam gloriam mereamur pertingere, ad quam illos ho-

dierna die prædicamus et credimus pervenisse. **A** per os Virginis audiebat verba Domini pertonantis, et de utero matris gestiebat in occursum ejus erumpere. Quomodo, quantum et qualiter officiis et obsequiis speculativæ vitæ cum altera Maria se subdidit, Gabrielis archangeli profiteatur assertio, sermonis evangelici prosequatur oratio, quia ad hæc narranda nostræ parvitatæ deficit sermo. Unum profecto scimus, quia omnis ejus vita et actio intenta semper fuit in Domino. Et sicut de altera Maria dictum est: *Ista optimam partem elegit*, quia prima omnium feminarum Deo virginitatem obtulit; et idcirco promeruit ut Dei Filius angelo nuntiante ex ea corpus nostræ redemptionis susciperet. Diximus eam semper intentam fuisse speculationi divinæ, sed oportet nos hoc ipsum catholicis verbis astruere. Ut enim humano usu loquar, ubi erat corpore quando a Domino mittebatur angelus ad eam? utique in domo parentum. Ubi erat spiritu? vere, ut diximus, in illo divinæ speculationis intuitu. Quid agebat? Sine præjudicio alicujus irreprehensibiliter vivens, ut suæ professionis proprium erat, orabat, legebat. Quomodo orabat? Canticum quod cecinit tympanizans, exclamat: *Magnificat anima mea Dominum*. Quid legebat? Forsitan occurrebant ei divinæ Scripturæ testimonia ad illud ineffabile sacramentum quod in ea gerebatur sine dubio pertinentia. Nonne in pignore quod gerebat illud impleri posse credebatur Moisaicum: *Prophetam, inquit, suscitabit Dominus de fratribus vestris tanquam meipsum audietis?* Et multas alias in aperto cernebat prophetarum sententias, in quibus tanti sacramenti ac mysterii præmonstrabatur et ad liquidum declarabatur veritas. Nonne ad hoc pertinere videbatur illud Jacob patriarchæ testimonium dicentis: *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium*. Quid manifestius quam quod ille fatebatur Balaam ariolus, ex se falso loquens, Dei nutu veridicus: *Orietur, inquit, stella ex Jacob, et exsurget homo de Israel?* Sciebat enim Dei Genitrix in arce divinæ contemplationis assumpta, Davidicis edocta testimoniis, processurum de se Dominum, tanquam de thalamo suo sponsum eundemque speciosum, ut idem propheta præcinnit, præ filiis hominum. Non enim dubitabat ad se pertinere, Spiritus sancti illustrata lumine, quod Isaiam prophetam relegebat dixisse: *Ecce Virgo concipiet et pariet filium; et: Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet*. Quid apertius? quid jucundius? et Virginem parituram, et virgam de radice Jesse processuram nobilissimus prophetarum pronuntiat.

SERMO XII.

DE ASSUMPTIONE DEI GENITRICIS MARIE.

Congrue satis et convenienter videtur a Patribus fuisse sancitum, ut in memoria Domini Genitricis ea recitetur evangelica lectio, quæ narrat illas duas mente et carne sorores Dominum Jesum excepisse hospitio. Cui enim illa venienti in mundum templum præparavit virtute cœlesti sacratum et perpetuæ virginitati dedicatum, huic istæ, ut Evangelium loquitur, temporalis habitationis præparaverunt domum, et piæ humanitatis ac sincerissimæ charitatis præbuerunt obsequium. Harum enim vita et actus ita fuerunt mirabiles et fidelium recordatione celebres, ut duarum vitarum figuram eas retinere asserant divinarum litterarum catholici et doctissimi tractatores. Martha igitur quæ curam domus gerebat, et tanto talique hospiti ejusque discipulis, quæ necessaria erant præbebat, activæ vitæ figuram, ut diximus, præferbat. Per Mariam vero, quæ ad pedes Domini sedens, instantissime sermonis ejus audiebat colloquia, vita perspicue præmonstrabatur contemplativa. Eia, fratres charissimi, videamus si domina nostra in domo Domini et Dei Genitrix, et semper virgo Maria, utramque vitam ad plenum exercuit, et activam vitam laudabilem quam opere Martha excoluit, et contemplativam optimam quam Maria audiendo et eligendo obtinuit. Sane sicut dilectum Domini Joannem theologum de humanis et corporalibus actibus Domini Jesu pauca dixisse, et multa de natura divinitatis ejus, potentia et majestate dixisse et scripsisse, teste sacratissima serie descriptionis ejus cognoscimus; ita Domini Genitricem non adeo fuisse credimus intentam activæ conversationi, quam se totam contulit divinæ speculationi. Non enim ad activam ultra quam matrem Domini decuit se contraxit, sed toto mentis affectu et desiderio, ad vitam se contemplativam erexit: et ne ex toto esset vitæ exsors activæ, postquam est electa a Domino, salutata ab angelo, obumbrata a Spiritu sancto, fecundata Dei verbo, exurgens de loco, per iter devium et abrupta montium veniens ut deferret amicis actualis vitæ laboriosum officium, Zachariæ vatis ingreditur domum Elisabeth salutans. Cognovit in spiritu in sinum ejus nobile pignus depositum, et in his paucis, ut diximus, Marthæ complevit actum. Si Martha felix, quæ activæ vitæ præferbat figuram, quanto magis istæ sanctissimæ, de quibus loquimur, personæ exstiterunt felices, quæ tota in gaudiorum et munerum meruerunt fieri impetores? Quæ major potest esse felicitas quam cum in matre Domini et, ut ita dicam, in aula regali, in alvo virginali fecunditas regnat et virginitas? quam cum infecunda et vetusta generat et parit sterilitas, et cum æstas senectutis et antiquitatis nomen promeruit novæ paternitatis? Et ut B. Hieronymus jucundo sermone prosequitur, Joannes etiam ad introitum Mariæ exsultavit et lusit: et

B per os Virginis audiebat verba Domini pertonantis, et de utero matris gestiebat in occursum ejus erumpere. Quomodo, quantum et qualiter officiis et obsequiis speculativæ vitæ cum altera Maria se subdidit, Gabrielis archangeli profiteatur assertio, sermonis evangelici prosequatur oratio, quia ad hæc narranda nostræ parvitatæ deficit sermo. Unum profecto scimus, quia omnis ejus vita et actio intenta semper fuit in Domino. Et sicut de altera Maria dictum est: *Ista optimam partem elegit*, quia prima omnium feminarum Deo virginitatem obtulit; et idcirco promeruit ut Dei Filius angelo nuntiante ex ea corpus nostræ redemptionis susciperet. Diximus eam semper intentam fuisse speculationi divinæ, sed oportet nos hoc ipsum catholicis verbis astruere. Ut enim humano usu loquar, ubi erat corpore quando a Domino mittebatur angelus ad eam? utique in domo parentum. Ubi erat spiritu? vere, ut diximus, in illo divinæ speculationis intuitu. Quid agebat? Sine præjudicio alicujus irreprehensibiliter vivens, ut suæ professionis proprium erat, orabat, legebat. Quomodo orabat? Canticum quod cecinit tympanizans, exclamat: *Magnificat anima mea Dominum*. Quid legebat? Forsitan occurrebant ei divinæ Scripturæ testimonia ad illud ineffabile sacramentum quod in ea gerebatur sine dubio pertinentia. Nonne in pignore quod gerebat illud impleri posse credebatur Moisaicum: *Prophetam, inquit, suscitabit Dominus de fratribus vestris tanquam meipsum audietis?* Et multas alias in aperto cernebat prophetarum sententias, in quibus tanti sacramenti ac mysterii præmonstrabatur et ad liquidum declarabatur veritas. Nonne ad hoc pertinere videbatur illud Jacob patriarchæ testimonium dicentis: *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium*. Quid manifestius quam quod ille fatebatur Balaam ariolus, ex se falso loquens, Dei nutu veridicus: *Orietur, inquit, stella ex Jacob, et exsurget homo de Israel?* Sciebat enim Dei Genitrix in arce divinæ contemplationis assumpta, Davidicis edocta testimoniis, processurum de se Dominum, tanquam de thalamo suo sponsum eundemque speciosum, ut idem propheta præcinnit, præ filiis hominum. Non enim dubitabat ad se pertinere, Spiritus sancti illustrata lumine, quod Isaiam prophetam relegebat dixisse: *Ecce Virgo concipiet et pariet filium; et: Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet*. Quid apertius? quid jucundius? et Virginem parituram, et virgam de radice Jesse processuram nobilissimus prophetarum pronuntiat.

Placuit igitur inserere huic nostræ declamaticulæ sententiam psalmi octogesimi sexti quam ad memoriam Domini Genitricis, et mysterium Dominicæ incarnationis et nativitatis, B. Ambrosius, vir per cuncta laudabilis et verus assertor fidei catholice, adeo festive voluit exponere, et idcirco, ut dixi, sententiam tanti pontificis pauperculo nostro operi apponere volui, ut quod digne non potuit per-

sequi ingenioli nostri pauperias, sententiæ tanti pontificis nobilitet et commendet auctoritas. Ait enim secundum antiquam interpretationem jam dictus doctissimus doctor: *Mater Sion dicet: Homo et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus.* Matrem autem secundum divinitatem habere non potuit, qui auctor est Matris. Ille factus est non divina generatione, sed humana. Quia homo factus est, Deus natus est. Sic et alibi habes: *Puer natus est nobis, Filius datus est nobis.* In *Puero* enim nomen ætatis, in *Filio* plenitudo est divinitatis. Factus ex matre, natus ex patre. Idem tamen et natus et datus, non diversum, sed unum putes. Unus enim Dei filius, et natus ex patre, et ortus ex Virgine. Distanti ordine, sed in uno concurret nomine, sicut et præsens lectio docet quia *et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus.* Homo utique corpore, Altissimus potestate. Etsi Deus et homo diversitate naturæ, idem tamen non alter in utroque. Aliud ergo speciale naturæ suæ, aliud nobiscum commune, sed in utroque unus et in utroque perfectus. Non igitur mirandum est quia et Dominum eum, et Christum fecit Deus. Fecit ergo Jesum. Eum utique qui ex corpore nomen accepit, fecit eum a quo etiam patriarcha scribit David: *Mater Sion dicet homo, et homo factus est in ea:* dissimilis utique non divinitate, sed corpore. Nec discretus a Patre, sed exceptus in munere. Hujus etenim muneris gratiam angelo nuntiaute virgo Maria Dominum concipiendo promeruit, pariendo obtinuit, et post partum virgo perpetuo permanens incorruptam possedit. Ejusdem gratiæ muneribus conferta, ut fas est credere, omne tempus Dominicæ infantie, pueritiæ et adolescentiæ cum ipso peregit, et obsequium maternæ dulcedinis, ut vera mater, vero humanitatis suæ filio ministravit. Quæ fuerunt illorum inter se colloquia, quam dulcia, quam amabilia, quando in matre fulgebat virginitas et lætabatur fecunditas! In filio apparebat humanitas et latebat divinitas. Quantum vel quale illud erat Deificum ac virginale consortium? non dico nostrum, sed omnium hominum prorsus excedit intellectum. Deinde idem ipse qui erat unigenitus Virginis matris, cum voluit apparere unicus Dei Patris, tempore sui baptismatis hoc ipsum ostendit majestas Trinitatis. Cum Pater auditur in voce, Filius videtur in homine, Spiritus dignatus est in specie apparere columbæ. Est enim hujus magnitudinis testis, magnus præ cæteris homo nomine Joannes a Deo missus. Iste vero tantus homo, qui hactenus erat Dominicæ incarnationis et nativitatis arcani mirabiliter conscius, factus est minister mirabilis mysterii hujus.

Nos ergo, fratres, ut corde credamus et ore confiteamur tres denominativas et discretas personas, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, unius esse divinitatis, Deitatis, dominationis, essentiæ, simplicisque substantiæ, æqualis etiam majestatis, virtutis, honoris, potestatis, æternitatis, immensitatis et gloriæ, admoneant nos et doceant veritatis veracissima verba, prophetarumque, apostolorum et evangelista-

rum veridica testimonia. Et ut in tribus personis summa, simplex, æterna et incomprehensibilis credatur, confiteatur et adoretur unitas, summa etiam, simplex, æterna et incomprehensibilis credatur, confiteatur et adoretur Trinitas: invitet nos sanctorum divinarum Scripturarum sinceritas et catholicorum Patrum, eorum videlicet fidelis auctoritas nos doceat, in quorum intellectu et scriptis fidei pietas et veritas non vacillat. Mysterio itaque baptismatis peracto ac præsentia totius Trinitatis consecrato, Dominus Jesus non alieno, sed suo spiritu et propria voluntate desertum petiit, ubi ad tentandum eum malignus spiritus invenit. Qui ipsius virtute superatus, angelis ministrantibus recessit ab eo confusus. Postea a B. Joanne invenitur, et ob incomparabilem innocentiam ab eo Agnus Dei mundi peccata tollens appellatur. Et ne lumen divinitus accensum sub modio poneret, sed nec diutius celaretur, exivit ad publicum. Et quia totum invenit mundum peccatis obnoxium, omnibus medicinæ indixit remedium, et in suo adventu appropinquare dixit regnum cælorum. Et ut illud Isaïæ impleteretur vaticinium: *Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam. Habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis.* Deinde ipso divinitatis suæ lumine præeunte, ex diversis hujus vitæ conversationibus et officiis, ut Evangelia loquuntur, discipulos vocavit et ex illis duodecim elegit, quos et apostolos vocavit, per quos humano generi salutis iter ostendit. Quorum sacro conventui et nobili contubernio semper adhærebat sanctissima Virgo. Cum illis semper habitabat seque Dominicis conspectibus frequenter præsentari gaudebat. Eam vero optimam partem quam soror Marthæ Maria in spe et figura gerebat, Dei Genitrix in re vera firmissime retinebat, et cum apostolis de humanis Christi actibus, ut verius ac specialius cognoscebat, verius ac specialiter conferebat, ut ab ea discerent qualiter arcanum tanti mysterii et ipsi crederent et lucidius aliis enarrarent. Et cum opportunum fieret, sine omni ambiguitate scriptis mundo transmitterent. Ipsa vero, ut sanctus evangelista Joannes refert, Domini miraculis nonnunquam interfuit. In his et in cæteris divinitatis ejus operibus et virtutibus ultra quam dici potest gloriabatur. Et si Maria quondam peccatrix, cui donando peccata erat propitius, intente audiebat verba ex ore ejus, quanto magis hæc, quæ erat mente et corpore sancta, audiebat ardentius cujus idem ipse et Dominus erat et filius? Cæterum ut Simeonis justi prophetia impleretur dicentis: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius,* tempore Dominicæ passionis cum dilecto discipulo de ea dictum est: *Ecce mater tua.* Circa sepulturam vero Dominicam multo magis quam mulieres illas sanctas quidem dicunt fuisse sollicitam, quorum opinionem, ni fallor, astruere videtur bonus ille Sedulius poeta evangelicus, orator facundus, scriptor catholicus.

Si enim scire volumus quid Dei Genitrix, post resurrectionem Domini, antequam ipse cælos ascen-

deret, agebat, sine dubio loca Dominicæ Nativitatis, passionis, sepulturæ et resurrectionis frequenter circueis, invisere cupiebat. In eisdem etiam locis lacrymas fundebat et sanctissimi oris sui oscula dulcissima imprimebat. Deinde ad notum sibi refugium, apostolicum videlicet contubernium, pasta intuitu Dominicorum locorum cum gaudio remeabat. Credimus eam interfuisse gaudiis Dominicæ Ascensionis, in die sancto Pentecostes cum sanctis apostolis percepisse eam gratiam Spiritus sancti, quam constat esse plenissime habere ab ipsa conceptione Christi. Si quis vero adhuc studio pietatis vel piæ curiositatis affectu indagare voluerit quid post Ascensionem Domini egerit, quam sancte et juste vixerit et cum quibus habitaverit, soli Deo cognitum esse videtur et Gabrieli archangelo, cui ejus causa tota commissa esse prædicatur a Domino, et angelis sibi collatantibus secumque colloquantibus, Joanni etiam dilecto Domini discipulo qui ab ipsa cruce suscepit in sua sollicitudine et cura, videlicet ut Virgo virgini deserviret, et Domini matri rependeret servitutis et dilectionis obsequium, qui eum præ cæteris sua dilectione fecerat dignum. Beatissimo etenim Petro apostolorum principi cæterisque apostolis non incognita fuit ejus purissima vita et actio; sancta quoque et admirabilis et prædicabilis conversatio. Quippe quia cum eis semper fuit ab ipsorum conversionis initio, usque ad illum diem in quo unigenitus Dei Filius, homo ex ea vera fide genitus, a laboribus hujus vitæ voluit eripere, et ad gloriam sibi a sæculis præparatam, ut creditur et prædicatur, super choros angelorum dignatus est elevare.

Hujus diei lætitiæ hodie totus mundus concelebrat, hodie namque ob venerationem Assumptionis Domini Genitricis angeli lætantur, virgines gratulantur, patriarchæ et prophete Deo gratias referunt, quia præsentia et vaticinia sua per eandem Domini Genitricem completa esse cognoscunt, apostoli et evangelistæ tripudiant, cum in carne Dominum venisse, et de Virgine natum vera fide scriptis suis præconant. Gloriantur etiam hodie martyres, Genitricis Domini sui solæmnia dignis laudibus celebrantes. Gaudent summi pontifices, confessores et doctores catholici, dum per eorum doctrinam fideles Dei credunt et colunt Dei Filium suscepisse quod non erat, et non amisisse quod erat; et Genitricem Domini prædicant virginem peperisse, et post partum virginem extitisse. Dicam aliquid plus, si audeo; dicam fideli præsumptione, dicam pia temeritate. Totus mundus hodie condigna jubilatione lætatur et gaudet, tartarus tantummodo ululat, fremit et submurmurat, quoniam gaudium et lætitia hujus diei, claustris infernalibus inclusis, aliquod remedium et refrigerium præstat. Non audent, ut opinor, ministri tartarei hodie attingere suos captivos, quos recolunt redemptos illius sanguine, qui pro mundi salute est dignatus nasci de Virgine. De cujus Virginis meritis et gloriosissima

A hodierna ejus Assumptione, divinæ legis interpret, sanctus videlicet Hieronymus et alii doctores egregii talia ac tanta potuerunt et voluerunt dicere, quibus nos nec audemus aliquid, nec debemus adjicere. Et qui ad plenum vult cognoscere gloriam solemnitatis hodiernæ, legat sermonem quem supradictus Pater Hieronymus edidit, et ad sanctam Paulam, et ad Eustochium filiam ejus virginem, et ad cæteras virgines non solum præsentibus, sed etiam ad superventuras transmisit. In eodem vero sermone possunt addiscere virgines feminæ, et non solum virgines feminæ, sed etiam virgines masculi, quomodo debeant virginum virgini, virginaliter ac viriliter militare. Hodie, reverendissimi Patres et charissimi fratres, domini et seniores, matres et sorores devotissimæ, beatæ Dei Genitricis et semper virginis Mariæ celebremus festum, ut per ejus singulare meritum, et orationes omnium sanctorum sanctarumque virginum, pium mereamur habere atque propitium Virginis filium, et virginum sponsam, Dominum nostrum Jesum Christum. Qui vivit et regnat cum Deo Patre, et Spiritu sancto, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Dei vero Genitrix, quæ hodie ad cælorum gloriam, super choros angelorum et usque ad summæ divinitatis præsentiam assumpta esse creditur, veneratur et colitur, ipsa est, ut quidam ex nostris humili devotione alloquentes soliti sunt dicere: Tu es enim aula regalis, forma pudoris, id est verecundiæ, quæ semper est comes individua integræ virginitatis et continuæ castitatis. Tu es enim post Deum causa præcipua humanæ salutis. Tu mater singularis, tu virgo perennis. Tu mater intacta, tu virgo fecunda. Tu mater sine viro, tu virgo sine exemplo. Tu puerpera sine tuæ integritatis dispendio. Tu tot divinis muneribus functa, tu tantis muneribus cælestibus compta. Tu tam granditer gratia Dei es referta, ut per florem tui virginalis uteri omnipotens Pater superaret tenebrarum principem, mortis auctorem, et amoveret a paradisi aditu gladium flammeum atque versatilem: et per eum, quem tua generavit virginitas, cælestis regni fidelibus aperiret portas, quas clauserat hostis antiqui calliditas et priorum parentum præsumptuosa temeritas. Per has itaque portas, ut credit fidelium fidei firmitas, assumpsit te ad æternitatis suæ solium cum multitudine angelorum, occurrens tibi festiva ex te incarnata Divinitas, sicut universo orbi hodie tuæ gloriosæ Assumptionis repræsentat celebritas. Nos vero ad hujus pauperculæ declamationis cumulum, non hymnum, sed ad instar hymnorum, tenuem satis et pauperem composuimus dictionem.

SERMO XIII.

DE NATIVITATE BEATÆ MARIE VIRGINIS.

(Deest init.) partum. Talibus enim obsequiis angelus intentam invenit atque salutavit. Utpote virgo verecunda erubuit; a quo confortata, quæ dicebantur credidit, et credendo auctorem nostræ salutis edidit Jesum Christum Dominum nostrum,

æ et prophetæ præviderunt et præ-
 gine nasciturum. Apostoli viderunt
 nt vera fide jam de Virgine natum,
 n esse secundum humanitatem, qui
 undum divinitatem. Quid erat? Quid
 us erat, homo factus est. Suscepit
 non amisit deitatem. Factus humilis,
 s. Natus est homo, non destitit esse
 t parvulus, latens magnus. Qui liben-
 r Deus natum, non horret Virginis
 deus creator hominis, filius hominis.
 te permovet in mea nativitate? Non
 conceptus cupiditate, ego matrem de-
 eci, ego viam meo itineri præparavi
 i. Hanc quam despicias, Manichæe,
 , sed manu fabricata est mea. Si po-
 cum eam facerem, potui inquinari
 cerer. Sicut transitu meo illius non
 rginitas, sic et mea non est ibi ma-
 s. Si solis radius cloacæ sordes exci-
 uinari non novit, quanto magis splen-
 æ, in quo nihil inquinatum occurrit?
 diaverit, mundare potest, ipse pollui
 ulte, unde sordes in Virgine, ubi non
 cum homine patre? Unde sordes in
 concupiendo [concupiendo] libidinem,
 est perpressa dolorem? Unde sordes in
 a nullus hospes accessit? Solus ad
 et fabricator venit; vestem quam non
 t, eamque sicut invenit clausam reli-
 e natus est solus inter mortuos liber,
 ua natus est matris pudor solus per-
 r. Eva inobediens meruit pœnam, Ma-
 consecuta est gratiam. Illa gustans
 aledicta fuit. Hæc credens angelo est
 a nobis mortem contulit, hæc vitam
 Quid agis, Manichæe? Christi matrem
 Christum defendis. Taceat immu-
 e mundissima Virgine natus est mun-
 t cum Deo Patre et Spiritu sancto
 r..... nec differens gloria, cœterna
 infinita sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XIV.

DE NATIVITATE BEATÆ MARIE.

, *Thes. Anecd. V, 621, ex ms. codice
 Silviniacensi.*

nobis tanquam in imagine descripta
 a Mariæ, e qua velut speculo refulget
 atis et forma virtutis. Hinc sumatis
 vivendi, ubi tanquam in exemplari ma-
 essa probitatis, quid corrigere, quid
 tenere debeatis ostendunt. Primus di-
 nobilitas est magistri. Quid nobilius Dei
 splendidius ea quam splendor elegit?
 a quæ corpus sine corporis contagione
 um de cæteris ejus virtutibus quid lo-
 rat non solum corpore, sed etiam men-
 loli ambitu, sincerum adulteraret affe-
 tumilis, verbis gravis, animo prudens,

A loquendi parcior, legendi studiosior, non in incerto
 divitiarum, sed in parte pauperis spem reponens,
 intenta operi, verecunda sermoni, arbitrium mentis
 non hominum, sed Deum quæreret. Nulli lædere,
 bene velle omnibus, assurgere mejoribus natu,
 aequalibus non invidere, fugere jactantiam, rationem
 sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit
 parentes? quando dissensit a propinquis? quando
 fastidivit inopem? eos solos solita cœtus virorum
 invisere, quos misericordia non erubesceret, neque
 præteriret verecundia. Nihil torvum in oculis, nihil
 in verbis procax, nihil in actu inverecundum, non
 gestu fractior, non incessu solutior, non vox petu-
 lactior, ut ipsa corporis species simulacrum fuerit
 mentis, figura probitatis. Bona quippe domus in
 ipso vestibulo debet agnosci, ac primo præterdat
 ingressu, nihil intus latere tenebrarum, ut mens
 nostra nullis repagulis corporalibus impedita, tan-
 quam lucernæ lux intus posita foris luceat. Quid
 ergo exsequar, ciborum parcimoniam, officiorum
 redundantiam, alterum ultra naturam superfuisse,
 alterum pene ipsi naturæ defuisse. Illic nulla inter-
 missa fuisse tempora, hic congeminatos jejuniorum
 dies, et si quando reficiendi successisset voluntas,
 cibis plerumque habitus, qui mortem arceret, non
 delicias ministraret, dormire non prius cupiditas,
 quam necessitas fuit. Et tamen cum quiesceret cor-
 pus, vigilaret animus: quæ frequenter insomnis aut
 lecta repetit, aut somno interrupta continuat, aut
 disposita gerit, aut gerenda pronuntiat, prodire
 domo nescia, nisi cum ad ecclesiam conveniret. Et
 C hoc ipsum cum parentibus aut propinquis dome-
 stico operosa secreto, forensi stipata comitatu, nullo
 meliore tamen custode quam seipsa, quæ incessu
 affectuque venerabilis, non tam vestigium pedum
 tolleret, quam gradum virtutis attolleret, et tamen
 alios habeat virgo membrorum custodes suorum,
 morum autem suorum se habeat custodem ipsam.
 Plures erunt de quibus discat, si ipsa se doceat quæ
 virtutis magistras habet, quia quidquid egerit, di-
 sciplina est. Sic Maria intendebat omnibus, quasi a
 pluribus moneretur. Sic omnia implebat virtutis
 officia, ut non tam disceret quam doceret. Talem
 hanc evangelista monstravit, talem angelus reperit,
 talem Spiritus sanctus elegit. Quid enim in singulis
 morer? ut eam parentes dilexerint, extranei prædi-
 carint, quæ digna fuit ex qua Dei Filius nasceretur.
 Hæc ad ipsos ingressus angeli inventa domo in pe-
 netralibus sine comite, ne quis intentionem abrum-
 peret neque obstreperet. Neque enim comites femi-
 nas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes
 habebat, quin etiam sibi minus sola videbatur cum
 sola esset. Nam quemadmodum sola, cui tot libri
 adessent? tot archangeli, tot prophetæ? Denique et
 Gabriel eam ubi revisere solebat invenit, et angelum
 Maria quasi virum specie mota trepidavit, quasi non
 incognitum audito nomine recognovit; ita peregrina-
 nata est in viro, quæ non est peregrinata in angelo,
 ut agnoscas aures religiosas, oculos verecundos.

Denique salutata obmutuit et appellata respondit. Sed quæ primo turbaverat affectum, postea promisit obsequium. Quam vero religiosa in propinquas fuerat Scriptura divina significat. Nam et humilior facta est, ubi a Deo se cognovit electam, et statim ad cognatam suam ad montana processit. Non utique ut exemplo crederet quæ jam crediderat oraculo. Beata enim, inquit, quæ credidisti, et tribus mensibus cum ea mansit. Tanti autem intervallo temporis non fides quæritur, sed pietas exhibetur. Et hoc postquam in utero parentis exsiliens puer matrem Domini..... *Cætera desunt.*

SERMO XV.

DE SANCTA CRUCE.

[Apud Marten. *ubi supra*, ex ms. Cluniacensi.]

Post illum singularem, et admirabilem, et toto mundo prædicabilem, et salutarem Dominicæ passionis triumphum, et ejusdem Domini nostri resurrectionis gloriam, et sacrosancta festa paschalia, dignissime satis et convenienter illa dies recolitur celeberrima, in qua Dominicæ passionis ad honorem et gloria nominis Dei est ad salutem generis humani reperiuntur insignia; crux videlicet, in qua nostræ salutis auctor pependit, et clavi quibus confixum est illud sacratissimum corpus, quod ex intemerata Virgine assumere dignatus est Dei Filius ante omnia tempora sæcularia ab ipso Deo Patre ineffabiliter genitus. Merito igitur celeberrime recolit totius Ecclesiæ fidelis familia per diversa annorum spatia salutaris patibuli inventionem et exaltationem, quia per crucem didicit destructum mortis imperium, per crucem se recolit evasisse perpetuæ mortis interitum, et per crucem se gaudet invenisse æternæ vitæ subsidium. Cum enim Dominicæ et victoriosissimæ crucis celebratur inventio, manifestissime Domini crucifixi recolitur resurrectio; et cum ejusdem crucis exaltatio colitur, in ea crucifixus Dominus Jesus Christus ad cælos ascendisse dignoscitur. Ad confirmanda hujus rei magnalia, quædam in Scripturis paria inveniuntur præconia, ut cum similia junguntur similibus, in his quæ dicuntur de Deo nullus inveniatur incredulus. Mulier serpentino delusa mendacio mortem propinavit viro, imo etiam omni generi humano: mulierum sanetarum humilis devotio, angelico asserente sermone veridicio, Dominum resurrexisse apostolico nuntiavit collegio. Audistis hominem inobedientem per ligni gustum a paradiso expulsum; audistis latronem confitentem per humilem confessionem in paradysum inductum. Lasciva femina divortium male suadendo insinuavit viam ad inferos, integra virgo iter rectum direxit ad superos. Mulier corrupta suæ propagini mortem intulit, virgo intemerata humano generi vitam perpetuam contulit. Maria Magdalena, quondam peccatrix, de ejusdem resurrectione gaudium attulit; Helena imperatrix de inventione crucis et cæterorum insignium Dominicæ passionis gaudium et lætitiâ ostendit præsentibus et superventuris fidelium populis. Maria genitrix Domini, tempore quo

partiebatur unigenitus Filius ejus Dominus, ante crucem stabat, et piis oculis, ut doctor catholicus scribit Ambrosius, exspectabat non pignoris mortem, sed mundi salutem, quam etiam ille vir Seditius poeta evangelicus asserit circa Domini sepulturam plus cæteris mulieribus fuisse sollicitam: Helena vero econtra princeps Romani imperii ad inquirenda et reperienda Domini corporis supplicia et nostræ salutis insignia, solerter et studiosissime insistebat, et pio affectu et sincero effectum votis omnibus laborabat, ut invenire posset quod quærebat; et inventum ad honorem et gloriam Domini honorare gestiabat. Ad quod negotium peragendum adiutorem habebat strenuissimum filium suum, Romani imperii principem Constantinum, qui primus inter sæculi principes cum consilio et studio matris supradictæ et sæpèdicendæ Helenæ libertatem et privilegium Romanæ concessit Ecclesiæ. Inde cœpit prædicari publice, Domino annuente, et supradicto principe faciente, nullo contradicente, honor et virtus Christi, fides et victoria Domini crucifixi per spatia cuncta mundi quousque tendebat potestas Romani imperii, et non dicam usque ad terminos Romani imperii, sed quousque prædicatur majestas divini et incarnati Verbi, et auctoritas mundi salutaris sancti Evangelii, quæ viva et libera voce intonat honorem et gloriam crucis et actus et mirabilia Domini crucifixi. Quid nos miseri, ad laudem crucis dicere tentamus, et quid indocti fari præsumimus, qui tanta ac talia a majoribus et melioribus nostris quotidie dicta cognoscimus, ut et notum et angelis et hominibus, et omnium fidelium firmissime credi prædicabat et novi fidelis prudentia? Dei Filius misericorditer hominem ex Virgine dignatus est suscipere, homo factus, hominibus voluit apparere, et per ipsum hominem quem suscepit, genus humanum a perpetuæ mortis interitu voluit liberare, et de tenebris ad lucem, de morte ad vitam reducere, et scivit sicut omnia scit, quia non posset corrigi priorum parentum præsumptio, nisi humanitatem nostram susciperet divina dignatio; sed semper regnaret in mundo, ut diximus, priorum parentum superba temeritas, nec culpa solveretur quæ mundo creverat per illicitum ligni gustum, nisi Christus in ligno crucis pendens sanguine suo deleret mortalis præscriptionis chirographum. Necesse est, fratres charissimi, ut qui se gaudet redemptum Christi sanguine pretioso, studeat se munire Dominicæ crucis signaculo, et ut B. Hieronymus imperat, ad omnem actum, ad omnem incessum contra omne periculum manus pingat crucem, sicut omnes faciunt qui per crucis mysterium se Deo fideliter dedicant. Et in alio loco idem orator facundissimus in laudem crucis luculenter perorat vexilla militum, et purpura regum, et diademata Cæsarium supplicii salutaris pictura condecorat. Omnis qui se a tempore Dominicæ passionis pati vel mori pro Christo disposuit, per crucis supplicium ad Christum pervenire optavit. Petrus per crucis martyrium optabat pervenire

Idcirco Christus illi prædixit qualiter **A**ervenire debuit : *Cum esses junior cingit, et ambulabas ubi volebas; cum autem ides manus tuas.* In extensione manuum am adepturum, ut desiderabat, crucis adreas fideliter prædicavit crucis myr crucis supplicium pervenit ad triumphum vero si non est crucifixus corpore, ini gemino affectu, ut beatus papa cet, corde gestabat et corpore, qui *dixi gloriari nisi in cruce Domini nostri* qui etiam se ideo gaudebat pervenisse t sapientiæ cumulum, cum gloriabatur nisi Jesum Christum et hunc crucifixid enim pro Christo quis patitur ad ominicæ passionis, causa honoris et passio cruciatus vocatur. Illa mulier **B**rum, quæ prophetante Elia ad speciem adduit ligna colligere, ut divinarum litatores volunt figuram præferat. Etiam ligna a muliere jam dicta collecta uicis a Patribus, ut diximus, sunt spilecta. Ad hujus igitur crucis sacrosanciritualiter intelligenda illos alloquitur, admonet Pauli optabilis, illa sententia, et inest amor et studium et honor et is consistere disciplina, et ejus desider saluberrima monita : *Dei vobis, in Deus secundum divitias gloriæ suæ, orari per spiritum ejus in interiorem istum habitare per fidem in cordibus veritate radicati et fundati, ut possitis com omnibus sanctis quæ sit latitudo, limitas et profundum (Ephes. iii, 16),* postoli dictum ad crucis Dominicæ creere mysterium. Latitudinem crucis a inius usque ad summitatem brachij eor, sine periculo simplicis intelligente possumus. Altitudinem namque a ine usque ad lignum in transverso posis secundum majorum seniorum fidele. Profunditas vero est ultima pars crucerris defixa non potest videri luce cor. mitatem credimus esse excellentiam incipalis virtutis, quæ est fides in Deo ne ejus sinceritate et integritate im ei placere. Aliter in latitudine bona **D**latis, in longitudine perseverantiam am, in altitudine spem cælestium prærofundo inscrutabilia judicia Dei posigere, ut Patrum refert fidelis et amplisrelatio. Imperante Helena Augusta cum io ejus filio Constantino, crux inventa it creditur, et regnante Eracleo victo ege et Christianissimo principe ejusdem loratur et colitur triumphalis et celebris is quid sumus qui aliquid ad laudem **M**ti scientia, indocti sapientia, lingua vel parum præsumimus dicere? Quot

ATROL. CXLII.

et quanti et quales illi fuerunt qui de tam grandi re granditer dicere potuerunt? Ad enarranda eorum merita et studia non sufficit nostræ parvitas ignavia, neque eorum numerositatem nobilium dictionum, ignorantia obsistente, tenuitas nostræ memoriæ valet etiam quæ dicunt ad plenum agnoscere. Omnes etiam catholici doctores Ecclesiæ studuerunt de mysterio crucis et passionis Dominicæ quantum necesse tunc fuit edicere, alii occultius, alii manifestius, alii diffusius. Inter quos Joannes Chrysostomus locutus est multos cæteris abundantius. Multo post illum tempore eluxit quidam monachus, post monachum Moguntinæ civitatis episcopus, nomine Rabanus, sæculari scientia affatim eruditus, fide catholicus, speciali scientia ad plenum eruditus, fide catholicus, speciali scientia ad plenum edoctus. Hic **B** tale de laude crucis orditus est opus et texuit, et texendo perfecit, quo pretiosius ad videndum, amabilius ad legendum, dulcius ad retinendum, nee laboriosius ad scribendum potest inveniri ne poterit. Placuit beatissimi Joannis cognomento Chrysostomi, regiæ civitatis nobilissimi patriarchæ sententiam de laude crucis huic exigua declamatio novis integram inserere, eo tenore ut quod nostra non potuit digne enarrare rusticitas, ejus nobilitet simplex et sublimis auctoritas. Scripsit enim aliquando jam dictus vir sententiam de cruce Dominica, in qua allocutus est quemdam suum amicum dicens inter cætera : « Et si nosse desideras, charissime, virtutem crucis, et quanta, ut possum, ad ejus laudem dicere, audi : crux est spes Christianorum, crux resurrectio mortuorum, crux cæcorum dux, crux desperatorum via, crux claudorum baculus, crux destructio superbiorum, crux consolatio pauperum, crux refrenatio divitum, crux male viventium pœna, crux adversus dæmones triumphus, crux devictio diaboli, crux adolescentium pædagogus, crux sustentatio inopum, crux spes desperatorum, crux navigantium gubernator, crux periclitantium portus, crux obsessorum murus, crux pater orphanorum, crux defensor viduarum, crux justorum consiliarius, crux tribulorum requies, crux parvulorum custos, crux virorum caput, crux senum finis, crux lumen in tenebris sedentium, crux regum magnificentia, crux scutum perpetuum, crux insensatorum sapientia, crux libertas servorum, crux imperatorum philosophia, crux lex impiorum, crux prophetarum præconatio, crux adnuntiatio apostolorum, crux martyrum gloriatio, crux monachorum abstinencia, crux virginum castitas, crux gaudium sacerdotum, crux Ecclesiæ fundamentum, crux orbis terræ cautela crux templorum destructio, crux idolorum repulsio, crux scandalum Judæorum, crux perditio impiorum, crux invalidorum virtus, crux ægrotantium medicus, crux emundatio leprosorum, crux paralyticorum requies, crux esurientium panis, crux sitientium fons, crux nudorum protectio. » Sit nobis via, vita, salus Christus crucifixus, qui nos semper salvet, qui sæcula cuncta gubernet. Sit

crux nostrorum omnium virtus et refugium, auxiliante eo qui pro salute hominum tulit crucis supplicium, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

SANCTI ODILONIS CREDULITAS

(*Bibliotheca Cluniacensis*, p. 369.)

Æternam illam et incircumsriptam summæ divinitatis unitatem, sicut sancti angeli et archangeli omnesque sancti adorant in cœlis, adoro, laudo, glorifico et benedico. Credo et confiteor Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, trinum personis, unum in Deitate et substantia, atque sicut sancti patriarchæ et prophetæ prædixerunt, angelus Gabriel de cœlis ad Virginem missus enarravit, sancti apostoli denuntiaverunt, evangelistæ evangelizaverunt, martyres prædicaverunt, confessores docuerunt et sanctæ virgines confessæ sunt. Credo et confiteor illud Verbum, quod in principio erat, et apud Deum erat, et Deus erat; pro mea et totius mundi liberatione et redemptione, ex sacratissima et intemerata virgine Maria, in veritate nostri corporis, sine humana concupiscentia temporaliter procreatum et natum, secundum legem Moysi octava die cum impositione nominis Jesu circumcisum, quadragesimo die in templo a matre cum hostiis et muneribus præsentatum, Magis manifestatum, a Joanne baptizatum, in desertis a diabolo tentatum nec superatum; post multa et innumerabilia miraculorum, sanitatum

concessa beneficia, et prædicationem Evangelii, statuto et præordinato tempore a discipulo proprio traditum, a Judæis comprehensum, ligatum, flagellatum, colaphizatum, sputis illitum, spinis coronatum, aceto potatum, crucifixum, mortuum et sepultum; tertia die, devicto diabolo et spoliato inferno, a mortuis propria virtute resuscitatum; per quadraginta dies apostolis in carne qua crucifixus est manifestatum; quadragesimo die videntibus eisdem apostolis et multis aliis fidelibus super cœlos exaltatum, inde venturum ad judicandum vivos et mortuos et sæculum per ignem. Credo etiam Spiritum sanctum, super eundem Dominum nostrum in columbæ specie et super sanctos apostolos in linguis igneis descendisse eisque omnium linguarum scientiam distribuisse, et invictam contra omnium persecutionem inimicorum constantiam dedisse. Credo sanctam; catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum, et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam futuri sæculi. Amen.

SANCTI ODILONIS CARMINA SACRA ET PRECES

(*Bibliotheca Cluniac.*, p. 406.)

I

HYMNUS IN ASSUMPTIONE SANCTÆ MARIÆ.

Adest dies lætitiæ,
Jucundus omni lumine,
In quo Regina virginum
Scandit iter astriferum,
Angelorum præfulgidis
Circumvallata cuneis,
Quamque sanctarum virginum
Sequitur agmen inclytum.
Ut decet omnes credere,
Cælesti diademate
Clarus, occurrit obvius
Christus, ex ea genitus.
Ultra angelorum gloriam
Torum delicti nescium

C

Secum ad Patris solium
Reportat pignus optimum.
Cælestis regni civitas,
Et ejus omnia dignitas,
Parentem sui Principis
Votis honorat congruis.
Cum quibus nos lætissima
Hujus diei gaudia
Concelebremus alacres,
Deum laudando, supplices.
Hujus festi clarissima
Prosequamur præconia,
Mentis affectu supplices,
Effectu vocis alacres.

Reliqua desiderantur in ms.